

bistands- aktuelt

nr 3 april
2010

BRASIL

FOTO: RUNA TIERNO

Trådløst og trendy
i Rio-slummen

Side 20

www.bistandsaktuelt.no

To år gamle **Nyagod Kuel** er innlagt på sykehus i Sør-Sudan. To år med manglende nedbør kombinert med etnisk uro og vold har ført til en humanitær krise i områdene langs grensen til Etiopia.

FOTO: SCANPIX/AP PHOTO/JEROME DELAY

Én av seks får for lite mat

■ Litt over én milliard mennesker i verden lider av underernæring, viser beregninger fra FN. Det betyr at hver eneste dag får bortimot en sjettedel av verdens befolkning ikke i seg nok næring til å kunne leve et sunt og aktivt liv.

■ Sult og feilernæring er også den største helsetrusselen på verdensbasis – større enn hiv/aids, malaria og tuberkulose til sammen.

■ Men hvorfor er det da så lite oppmerksomhet rundt temaet? Er det fordi vi vet for lite? Les mer i vårt spesialbilag om sult, underernæring og matsikkerhet.

TEMA: sult, underernæring og matsikkerhet.

B-Post Abonnement

RETURADRESSE: Bistandsaktuelt,
boks 8034 Dep., 0030 Oslo.

NY STATISTIKK

**Mindre
til de
fattigste
landene**

Side 4

NØDHJELP

**Nedtelling
mot regntid
for ofrene
i Haitis ruiner**

Side 6-7

CUBA

**Solheim
i dialog
uten
dissidenter**

Side 8-9

INDONESIA

**På patrulje
med Aches
sharia-
politi**

Side 10-12

Rettferdig handel bidrar lite for de fattige

Av Kjersti Lie Holtar

JEG ER SKEPTISK TIL Fair Trade og fairtrade. For ordens skyld – Fair Trade og fairtrade er to forskjellige ting.

Fairtrade i ett ord er en merkevareordning der PRODUKTET er rettferdig, mens Fair Trade i to ord er benevnelse på selve handelsvirksomheten, det vil si at HANDLINGENE til individer, organisasjoner eller bedrifter, er rettferdige. Ettordsvarianten er forbeholdt jordbruksbaserte produkter med ekstern sertifisering, og da er Max Havelaar-merket involvert, mens Fair Trade i to ord opererer med selv-sertifisering – det holder at jeg erklærer meg som tilhenger av Fair Trade, så kan jeg bruke det begrepet.

Men ingen av de to variantene er varemerkeskyttet som navn, og de har i alle år blitt brukt om hverandre. Begrepene har endt opp som en sekkebetegnelse på idealistisk motivert handel med fattige småskalaprodusenter i sør, med løfte om fattigdomsreduksjon hos produsenten. Den vide bruken av begrepet, kombinert med ambisiøse løfter, gjør at det i realiteten er i ferd med å tømmes for innhold.

Den sertifiserte varianten, altså fairtrade, garanterer produsentene minimumspriser for råvarene, samt ekstrabetaling, såkalt premium, til sosiale formål, det vektlegges demokratiske rettigheter for arbeiderne og miljøvennlig produksjon. Blant annet. Kritikere hevder på sin side at fairtrade ikke når de fattigste, men tvert i mot gjør de fattigste fattigere, at ordningen tvinger produsentene til ensidig og på sikt ikke bærekraftig landbruksproduksjon, og at selve premiumen forsterker usunn avhengighet.

SETT FRA MITT STÅSTED, med erfaring fra handel med håndverk fra det sørlige Afrika, har jeg ingen tro på at eventuell sertifisering og Fair Trade-merking av håndverksproduksjon vil øke handelen og gjøre den mer rettferdig og de fattigste mindre fattige. Det eneste man kan garantere er at en slik sertifisering vil måtte bli svært kostbar.

Men min hovedinnvending mot Fair Trade og fairtrade er av ideolo-

Friends Fair Trade i Oslo har et mangfold av produkter fra hele verden. Her viser Per Persson fram deres underbukser mot fattigdom. Artikkeforfatteren er imidlertid skeptisk til tankegangen bak fairtrade-konseptet.

FOTO: JON-ARE BERG

DEBATT

gisk karakter. Det bidrar til en forenkling av hva fattigdomsbekjempelse er, og en opprettholdelse av myter om særlig det fattigste kontinentet – Afrika. Når du kaller noe for rettferdig, så blir motsatsen urettferdig. Som butikksejler av afrikanske varer vet jeg mye om det. Jeg får mange spørsmål om fairtrade og Fair Trade. Når jeg da svarer at jeg hverken selger fairtrade-produkter, eller kaller handelen for Fair Trade, så blir mange kunder veldig usikre. Men er det urettferdig handel, da? spør de.

Men hvorfor er du så opptatt av rettferdighet når det gjelder afrikanske varer? spør jeg tilbake. Nei,

jeg vil jo gjerne vite at alt er i orden hos dem dere kjøper produktene fra, og at de får skikkelig betalt, er som oftest svaret da.

Og det er denne tankegangen knyttet til Fairtrade – i både ett og to ord – ideologiske kritikere i det sørlige Afrika trekker fram. At rettferdig handel, når alt kommer til alt, ikke er noe annet enn nok et forsøk fra oss i Vesten på å skulle kontrollere Afrika. Vi stoler ikke på dem, men vil dem så vel. Så for at vi skal kjøpe deres varer, så må de gjennom en godhetstest hos oss. Og er du rettferdig, så får du tilgang til det ypperste vi har i vår vestlige verden – Den Be-

visste Forbruker – og da kan du tjene mer penger. Det minner om pass-lovene under apartheidtida, sier de.

TIL SYVENDE OG SIST er både Fair Trade og fairtrade ikke noe annet enn markedsføringsstrategier overfor vestlige forbrukere, for å få dem til å velge varer fra fattige produsenter i sør. Spørsmålet man bør diskutere er derfor ikke først og fremst om hvorvidt Fair Trade og fairtrade er bra eller dårlig, men om hvorvidt merking og godhetstesting her i Norge på sikt fremmer og øker handelen med fattige småskalaprodusenter i sør på en bærekraftig måte. Jeg tror det må finnes andre og bedre måter. ■

Kjersti Lie Holtar er grunnlegger og leder av butikken Isandi.

De forførende ordene

Av Knut Lakså

ALLE BRANSJER har sine fagspråk, også bistanden. Som saksbehandler i Norad, så hender det likevel at jeg undrer meg litt over det som skrives i søknader og rapporter. For hva betyr det egentlig? Hva menes med flotte ord som «mainstreaming, gendersensitive, propoor,» m.m.? Det kan til tider bli litt krevende å forstå, for en enkel fyr fra Trøndelag.

Ikke sånn at alt er bare tåkeprat og tøys. Likevel kan det til tider være vanskelig å skille mellom en god søknad, og en opportunistisk og lite gjennomtenkt søknad. Formuleringene er i mange tilfeller ganske like. Folk bruker ord som høres særs profesjonelle ut, og som gir inntrykk av en aktør man virkelig kan stole på. Intuitivt er det svært forførende. «Fostering inclusiveness of all stakeholders?» Ja takk! Policypregede formuleringer klinger godt i en

makropreget bistandsdebatt. Det skaper et inntrykk av deltakelse i SVÆRE prosesser. Som et lite eksempel:

«Stronger multi-stakeholder platforms will not only contribute to more equitable participation in REDD readiness processes, but also lead to more efficient interventions at the local level.»

JAMMEN ER DET imponerende! Ikke bare sikrer man rettferdig deltakelse i REDD diskusjoner, man øker faktisk effektiviteten på lokalt nivået også (uten å spesifisere hvilket omfang det er snakk om). En kan miste pusten av mindre. I virkelighetens verden, derimot, så kan dette simpelthen bety at noen vil arrangere et par-tre diskusjoner med lokalbefolkningen. Kanskje. Eller muligens betyr det at de vil lage en brosjyre som sier noe om hvor fint det hadde vært om folk kunne samarbeide. Poenget er at de staselige ordene lett forfø-

rer, og kan gi inntrykk av å være noe langt større og imponerende enn det man faktisk snakker om. I kombinasjon med vage målformuleringer og uklare indikatorer, er det enkelt å rapportere at man har oppnådd alle de fantastiske målsettingene. Så blir både giver og mottaker glade!

Eller hva med dette eksempelet: «(...) users can register and contact each other, building communities of interest in order to facilitate networking between various stakeholders at national, regional and global levels»

At folk samarbeider er flotte greier. I økende grad er det jo et behov for at man jobber på tvers av landegrensene. Tross alt, her skal det netterkes på både nasjonalt, regionalt og globalt nivå. Fasilitere! Bygge «communities of interest!» Dette kan jo umulig bære feil av sted. Ved nærmere lesing derimot, så kan det også forstås som at de in-

volverte står fritt til å kontakte hverandre når det trengs. Og det er jo vel og bra... Men ville de ikke gjort det uansett? «Networking» betyr vel strengt tatt ikke annet enn at man møtes ved behov. Forøvrig nevnes det heller ikke her noe om omfang eller geografisk avgrensning.

FOR Å GJØRE en kort historie lang: den retoriske verden stemmer ikke alltid helt overens med virkelighetens verden. Ordene er ment å reflektere det som faktisk skjer. Men det kan gjøres på så ulikt vis, noen ganger mer villedende enn opplysende. Derfor kan det være lettere å sette sin lit til «uproffe» søknader – som sier rett ut hva man vil. Kall gjerne en spade for et møkkagreip. Det er kanskje ikke like elegant og forførende, men i hvert fall ærlig ment. ■

Knut Lakså er rådgiver Norads avdeling for sivilt samfunn.

«Networking» betyr vel strengt tatt ikke annet enn at man møtes ved behov.

bistandsaktuelt

Fagblad om utviklingssamarbeid • Utgitt av Norad

Redaksjonen arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat og Lov om redaksjonell frihet i media. Det er bladets redaktør som har ansvaret for innholdet i bladet.

3/2010 – 13. ÅRG

En gylden sjanse

LEDER

Så kom meldingen på ny. Også denne gangen gjelder det ett av verdens aller fattigste land: Det vestafrikanske landet Niger. I de neste månedene risikerer 60 prosent av landets befolkning på 15 millioner mennesker å mangle mat. Hovedårsaken til krisen nå er lite regn i hele 2009, dårlige avlinger og økte matpriser. Norge besluttet denne uken å bevilge ti millioner kroner i nødhjelp.

Som så ofte før er barn og kvinner noen av dem som rammes hardest av mangel på mat og underernæring. I Niger alene anslår FN at over 1,5 millioner barn og 35 000 gravide kvinner lider av alvorlig eller moderat underernæring.

Det pressemeldingene ikke sier noe om, er hvordan disse ufødte eller små barna kan bli påført uopprettelige skader. Mange av dem vil aldri få mulighet til å nå sitt utviklingspotensial.

«Den gyldne sjansen til å redde liv» kaller forskerne perioden fra et barn er i mors liv og de to første leveårene. Sikres mor og barn riktig ernæring i denne perioden, legges grunnlaget både for overlevelse og et velutviklet lite menneske.

På verdensbasis dør likevel hvert år mellom 3,5 og 5 millioner barn under fem år av underernæring. 178 millioner barn er undervektige og 20 millioner barn lider hvert år av den mest alvorlige og dødelige formen for underernæring.

Disse tallene er skammelige. Verdens ledere har i årevis neglisjert de enorme problemer som sult og kronisk underernæring innebærer for verdens fattigste, og bevilgningene til forebyggende tiltak står i grell kontrast til behovet. Verdensbanken har beregnet at prislappen for å bekjempe underernæring i de 36 hardest rammede landene til 12,5 milliarder dollar årlig, noe som i så fall innebærer at dagens innsats må 30-dobles.

Det er også grunn til å være kritisk til hvordan store bistandsgivere – som USA – i årevis har bedrevet sitt nødhjelpsarbeid, hvor nasjonale innenrikspolitiske hensyn har forrang framfor mottakerlandenes behov.

På G-8-møtet i L'Aquila i Italia i fjor sommer lovet verdens ledere å øke innsatsen «for å befri menneskeheten fra sult og fattigdom». Løftet var 20 milliarder dollar i en treårig innsats for å utvikle et bærekraftig jordbruk, samtidig som nødstedte fortsatt skulle sikres humanitær hjelp.

Måten verdens ledere håndterte finanskrisen på, som ikke bare rammet de fattigste men også oss selv, viser at mye er mulig dersom viljen er til stede.

LRB

MÅNEDENS SITAT

«Joshua knipser på en pygmé som arbeider som hjelper for dem. Den unge fangen kommer løpende med en metallboks med sigaretter.»

VG rapporterer fra fengselslivet i Kongo, lørdag 3. april 2010.

Les mer om matsikkerhet i Bistandsaktuelt temabilag.

85 år gammel forkjemper for fattige. – Jeg er forsiktig optimist, sier M.S. Swaminathan om framtiden.

FOTO: HEGE OPSETH

Søndagsturer med politisk sprengkraft

Søndagene ble brukt i fattige landsbyer. – For å vinne folkets hjerter, sier M.S. Swaminathan. Det var den spede begynnelsen på det som skulle bli Indias grønne revolusjon.

mangfoldet.

– Vi kan ikke fokusere nok på viktigheten av å beholde artsmangfold og biodiversitet, sier Swaminathan. Kampen for å sikre det genetiske mangfoldet i verdens matplanter handler om å forvalte en arv til fremtidens generasjoner, mener vitenskapsmannen.

PORTRETT

■ HEGE OPSETH

Monkombo Sambasivan Swaminathan (85) blir av mange kalt «Den grønne revolusjonens far». Det som for Swaminathan startet med søndagsturer i små landsbyer, var starten på det mange mener er årsaken til at India og Pakistan på få år gikk fra hungersnød til å bli eksportører av korn.

Prisbelønt. I hallen, på vei inn til det blå kontoret, henger et stort bilde av Mahatma Gandhi med visdomsordet «Be the change you wish to see in the world.» Under Gandhis voktende blikk, litt lut i ryggen, med et mildt blikk og en rolig, behersket stemme snakker Swaminathan om sin store hjertesak: Matsikkerhet. Han har mottatt mange priser for innsatsen for bærekraftig utvikling og biologisk mangfold. Det sies at han er nominert til Nobels Fredspris, men listene over nominerte er unntatt offentlighet. Tilhengerne hans sier han har reddet hundretusener av menneskeliv.

– Fredsprisen? Nei, nei, nei! Det er fra møtene med de fattige og ved å være med på å løfte fattige kvinner ut av fattigdom at jeg henter min inspirasjon, ikke fra priser, sier Swaminathan til Bistandsaktuelt.

1400 genbanker. Han bruker alderdommen til å jobbe med planteforskning og biologisk mangfold. Fra senteret som bærer hans navn i Chennai i India samler han vitenskapsmenn fra hele verden. Temaet er biologisk mangfold og alle plantearter som forsvinner i et skremmende tempo.

– Vi må finne frø som tilpasses klimaforandringene, sier Swaminathan.

For to år siden ble Svalbard globale frøhvelv åpnet. Frøhvelvet har kapasitet til å oppbevare 4,5 millioner forskjellige frøtyper. Hvelvet vil derfor kunne lagre alle de unike typene frø som i dag finnes i verdens mer enn 1400 genbanker. Swaminathan mener Norge har en ledende rolle i arbeidet med å ta vare på bio-

Bekymret. Når han ser tilbake på flere tiår i frontlinjene for å sikre mat til verdens befolkning oppsummerer han slik:

– Ordene vi bruker har forandret seg, men ikke kampen. Fotsprene fra verdens befolkning er blitt forsterket. Vi har ikke tatt vare på jorda vår og vi må leve i harmoni med den, sier han.

Swaminathan er bekymret. For planteartene som forsvinner. For klimaforandringer. For at over 1 milliard mennesker går sultne til sengs om kvelden. India har ikke hatt noen stor sultkatastrofe etter den grønne revolusjonen, men det er likevel et faktum at den folkerike nasjonen er hjemmet til om lag halvparten av verdens sultne som lever med kronisk sult. De mangler rett og slett kjøpekraft.

– Klimadebatten har vært med på å sette fokus på problemstillingene med matvaresikkerhet og biomangfold. Folk skjønner at det er fare på ferde, mener Swaminathan.

– Hva kan gjøres?
– Jeg tror ikke på fine preken. Vi må ha konkret handling, og vi må skape økonomi og økonomiske interesser ut av kampen for biomangfold og matvaresikkerhet, sier han.

Ordene vi bruker har forandret seg, men ikke kampen.

M.S. Swaminathan

Modellandsbyer. Lite visste han at besøkene i fattige landsbyer på 60-tallet skulle føre til et livsvarig engasjement for verdens fattige. Den lange karrieren har bydd på både oppturner og nedturner – og han har fra enkelte forskermiljøer møtt knallhard kritikk for metoder og forskingsresultater. Men tilhengerskaren er større enn motstanderne. Og Swaminathan er opptatt av troverdighet.

– Da alt dette begynte gikk jeg i landsbyene på søndager fordi det var den dagen jeg hadde fri. Bøndene var skeptiske til meg, minnes 85-åringene.

Han satset på det han kaller ikke-verbal kommunikasjon. Ideen om å lage modellandsbyer for nye dyrkingsmetoder vokste sakte men sikkert fram.

– De ble overbevist fordi jeg brukte fritiden min, de skjønte at jeg virkelig brant for dette, sier Swaminathan.

50 år senere er han fortsatt i manesjen for å vinne politikere og folkets hjerter. ■

De fattigste landene fikk mindre i 2009

KrF-leder Høybråten: – Betenkelig

Bistanden er rekordhøy, men bilateral støtte til de minst utviklede landene gikk ned i fjor. – Betenkelig, mener KrF-leder Dagfinn Høybråten. – De fattigste landene får pengene uansett gjennom FN og sektorspesifikke tiltak i stedet, svarer regjeringen.

■ EVEN TØMTE

NORSK BISTAND

Andelen av norsk bistand som dokumenterbar når fram til de minst utviklede landene har gått ned, både i absolutte og relative tall. Det viser fersk statistikk fra Norad i 2009.

Bistand til gruppen med minst utviklede land (MUL) har gått ned med en halv milliard kroner, og har falt tilbake til nivået fra 2007. Andelen som går til disse aller fattigste landene har falt fra 38 til 31 prosent, går det fram av Norad-statistikken. Dette inkluderer både ren bilateral bistand og penger som gis øremerket til land gjennom internasjonale organisasjoner, såkalt multi-bilateral bistand.

Bistanden til både Afrika og Asia har gått ned i faktiske beløp. Afrika mottok 5,7 milliarder kroner i bilateral bistand fra Norge i fjor, mot 5,9 året før. Asias andel har falt fra 2,9 til 2,7 milliarder kroner.

Kritisk KrF-leder. Dagfinn Høybråten (bildet), leder for Kristelig Folkeparti, er kritisk til utviklingen.

– Det er et uttrykk for Norges internasjonale solidaritet at skiftende regjeringer i over ti år har bidratt til at opptrappingsplanen faktisk er blitt gjennomført.

Når vi går nærmere inn i tallene, viser det seg dessverre at økningen nesten ikke går til utviklingstiltak som har fattigdomsbekjempelse i utviklingsland som hovedformål, skriver Høybråten i en e-post til Bistandsaktuelt.

Høybråten mener man må se kritisk på innholdet i den norske bi-

Barna i Malawi er født i et land som ennå i mange år vil befinne seg på listen over verdens minst utviklede land.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

standen.

– Norsk bistand til verdens minst utviklede land er redusert. Bistanden til både Afrika og Asia er gått ned. Også humanitær bistand opplever reelle kutt. Kristelig Folkeparti har påpekt faren for dette ved behandlingen av statsbudsjettene i Stortinget og foreslått økte rammer for å motvirke svekket satsing på fattigdomsbekjempelse og på viktige områder som utdanning, landbruk og klimatilpasning, sier Høybråten.

Mer til FN. Samtidig har bilateral bistand som ikke kan fordeles på land hatt en økning. Mye av dette går til sektorspesifikke globale tiltak som UNICEFs fond til jenter og utdanning, Verdensbankens Multidonor Trust Fund for Health Results Innovation og REDD-initiativet i FN.

Statssekretær Fiskaa mener at tallene for den bilaterale bistanden ikke gir et dekkende bilde av hvor mye norsk bistand som faktisk blir gitt til de fattigste landene.

– En stor del av norsk bistand går gjennom FN og andre multilaterale organisasjoner. Mye av det vi gir i støtte til utdanning, helse, klima og næringsutvikling kommer de fattig-

ste landene i Afrika og Asia til gode, sier Fiskaa.

Flyktninger og skog. To ord kan oppsummere den økte bistandspotten fra 2008 til 2009: flyktninger og skog. Utgiftene til flykningetiltak i Norge har tredoblet seg, fra 800 millioner kroner til 2,5 milliarder kroner. Det utgjør over halvparten av økningen i den totale bistanden.

Utgiftene til skog og miljø, inkludert viktige regnskogsprosjekter, har økt med én milliard kroner, og utgjør til sammen 1,9 milliarder kroner.

Totalt utgjør flykningetiltak om lag hver tiende bistandskrone, mens skogpengene utgjør 7,4 prosent.

Begge typene bistand er politisk omstridte. Kritikere mener at disse formålene nok kan være gode, men at det er noe av en tilsnikelse å kalle

dem «bistand». Trekker man fra utgiftene til flyktninger, skog og miljø, er øvrig bistand nede i under 0,9 prosent av BNI i 2009.

Flyktingepengene gjør at Arbeids- og inkluderingsdepartementet har blitt den største partneren for norsk bistand, og har fått 2,1 milliarder kroner i 2009 – mer enn en tredobling fra året før.

Geopolitisk kjendisfaktor. Statistikken viser ellers at CARE, Regnskogfondet og Utviklingsfondet har opplevd den største økningen i offentlig støtte av de norske bistandsorganisasjonene. Statlige ekstrabidrag i forbindelse med tv-aksjonen har vært med å sørge for at bidragene til CARE økte med 78 prosent. Utviklingsfondet har på sin side trappet opp sitt engasjement i Etiopia og Malawi, og fått økte tilskudd gjennom støtten til miljøorganisasjoner i Sør, forteller utviklingspolitisk seniorrådgiver Aksel Nærstad.

I likhet med Høybråten er Nærstad kritisk til deler av innholdet i den norske bistandspotten.

– En del av det som nå dekkes over bistandsbudsjettet burde ikke karakteriseres som bistand. Det er behov for opprydning, ikke bare i Norge, men i hele systemet til OECD. Flykningetiltak i Norge har definitivt ikke noe der å gjøre, mener han.

Nærstad er bekymret for at hensynet til Norges internasjonale posisjon og geopolitiske kjendisfaktor går på bekostning av hensynet til fattigdomsbekjempelse og miljø. Det vil på sikt undergrave den politiske oppslutningen om bistanden, mener han.

– Vi trenger en større debatt om hva pengene brukes til, ikke bare størrelsen på bistanden, sier Nærstad. ■

77 Norsk bistand til verdens minst utviklede land er redusert.

Dagfinn Høybråten, KrF-leder.

NORSK BILATERAL BISTAND

Norsk bilateral bistand utbetalt til ulike land i 2009:

Mottakerland	2009 (NOK)	
Tanzania	730 937 000	↗
Afghanistan	727 842 000	↘
Palestinske områder	628 749 000	↗
Sudan	578 177 000	↘
Mosambik	504 821 000	→
Uganda	422 680 000	→
Malawi	399 467 000	↗
Zambia	393 619 000	↘
Pakistan	292 393 000	↗
Nepal	284 467 000	→

(Pilene viser endring i forhold til året før).

NORSK BISTAND

Fordeling på ulike kanaler:

Bilateral:	47%
Multi-bilateral:	25%
Multilateral:	22%
Administrasjon:	5%

Rekordhøy bistand

25,7 milliarder norske bistandskroner ble utbetalt i fjor. Det er en økning på nesten tre milliarder kroner, eller tolv prosent, fra året før. Aldri før har den norske bistanden vært så stor.

For første gang siden midten av nittitallet har dermed målet om å bruke én prosent av brutto nasjonalinntekt på bistand blitt oppfylt – selv om det ikke er første gang det har vært en ambisjon i budsjettene.

Det er statssekretær Ingrid Fiskaa fra SV godt fornøyd med.

– Dette skal vi være stolte av i en tid hvor verdensøkonomien har strammet seg til og mange kjenner konsekvensene av finanskrisen på kroppen. Da er det ekstra viktig å være solidarisk. Derfor er det også viktig at Norge nå opprettholder det rekordhøye nivået på bistanden og står ved sine forpliktelser, sier Fiskaa til Bistandsaktuelt. ■

Mobiliserer mot skattejuks

Fiskaa: – Bedre skatteregimer fremmer utvikling

For å hindre skattejuks bør transnasjonale selskaper pålegges å rapportere om inntekter de får fra hvert enkelt land de opererer i, mener statssekretær i Utenriksdepartementet Ingrid Fiskaa. Kravet om dette vokser internasjonalt.

■ JAN SPEED

I nesten førti år var det nesten ingen som snakket om skatt i utviklingsland. Nå er det blitt en sentral del av den internasjonale bistands- og utviklingsdiskusjonen. Aktivister presser på for at storselskaper skal betale mer skatt til fattige land.

Land-for-land rapporteringsplikt for internasjonale selskaper og automatisk utveksling av skatteinformasjon mellom stater er blitt viktige kampsaker for aktivister som fokuserer på internasjonale pengeoverføringer.

Statssekretær Fiskaa (SV) støtter forslagene og arbeider internasjonalt for å fremme åpenhet i forhold til kapitalstrømmer. Men den norske regjeringen vil foreløpig ikke pålegge norske firmaer med internasjonal virksomhet ensidige krav til rapportering og innsyn.

– Vi er positive til denne typen forslag, men spørsmålet er hvor vi skal legge inn støtet for å få det realisert, sier Fiskaa. Flere land, inkludert Storbritannia og Spania, arbeider med lignende forslag.

Økt fokus. Fattige lands ønsker om økt bistandsuavhengighet og finanskrisens herjinger har ført til at spørsmålet om skatteforvaltning, kapitalflukt fra fattige land og skatteparadisers hemmelighetskremeri har kommet i fokus. Samtidig har mange utviklingsland for lave skatteinntekter. Skatteinntegangen i verdens rikeste land ligger på rundt 36 prosent. Tilsvarende tall fra de fleste afrikanske land er under halvparten.

– Det har vært et hamskifte i bistandsmiljøet. Nå ser man på skatteregimer, og på nye måter å finansiere utvikling på, sier John Christensen, direktør for Tax Justice Network.

– Dette er også blitt en sentral del av norsk bistand.

– Fokus på skatteinntekter er god strategisk bruk av bistand. Ved å hjelpe utviklingsland til å få inn skatt, blir det mulig for landene å betale for helsetjenester, infrastruktur og utdanning, sier statssekretær Ingrid Fiskaa i Utenriksdepartementet.

Samtidig mener hun det er viktig å jobbe både med internasjonale strukturer for å hindre kapitalflukt

Statssekretær Ingrid Fiskaa, arbeider internasjonalt for å fremme åpenhet i forhold til kapitalstrømmer.

fra utviklingsland, og for å styrke sivile samfunnsorganisasjoner slik at de kan holde myndighetene ansvarlig for bruk av inntektene de får gjennom avgifter, personskatt eller bedriftsskatt.

– Skatteparadis og hemmelighold av pengestrømmer er trolig den største hindringen for utvikling og omfordeling av godene i verden, sier Fiskaa.

Resultater. Grasrotorganisasjoner som Christian Aid i Storbritannia, ser allerede resultatene av avslørende rapporter om kapitalflukt fra fattige land, skatteparadis og multinasjonale selskapers skatteundragelser.

– Vi registrerer flere suksesser. Den britiske regjeringen, EU-parlamentet og kommisjonen samt OECD har innsett at skatt er viktig for utvikling. Den britiske regjeringen støtter nå kravet om at selskaper må offentliggjøre regnskap for hvert av landene de opererer i. G20-landene har erklært at det er «begynnelsen på slutten for skatteparadis», sier David McNair i Christian Aid. Organisasjonen har dokumentert at utviklingsland går glipp av over 160 milliarder dollar i inntekter på grunn av svake skatteregimer og «kreativ» bokføring gjort av multinasjonale selskaper.

Unik utredning. Norges offentlige utredning om kapitalflukt, «Skatteparadis og utvikling», er blitt lagt merke til i internasjonale fora, og arbeidet mot ulovlig kapitalflyt og bruk av skatteparadis får støtte blant internasjonale hjelpeorganisasjoner.

– Vi er mot finansiell hemmeligholdelse. Vi ber ikke om en slutt på skatteparadis, sier McNair.

Kampanjeleder Andy Wilson i Christian Aid mener automatisk deling av skatteinformasjon mellom land er det aktivister nå bør sette på den politiske agendaen.

sommeren, sier statssekretær Ingrid Fiskaa.

Giverland som Norge har oftest skattefritak for import til egne prosjekter. Hovedargumentet mot at varer og tjenester skal unntas for skatt er å unngå å legitimere andre skattefritaksregimer. Dette temaet er også oppe til debatt i OECD. ■

Skatteparadis og hemmelighold av pengestrømmer er trolig den største hindringen for utvikling i verden.

Ingrid Fiskaa, statssekretær.

– Vi har ennå ikke vunnet, selv om ting beveger seg i riktig retning, sier Wilson.

Fiskaa mener det er viktig å gå lenger enn det OECD gjør i dag.

– Det er behov for mer automatisk utveksling av skatteinformasjon med økt adgang til informasjon, sier hun.

Statssekretæren viser til at den ulovlige pengestrømmen bort fra fattige land tilsvarer mer enn ti ganger all bistand.

Styrking. Det er først de senere årene at skatt er blitt løftet opp på politisk nivå i en rekke afrikanske land. I mange partiprogrammer var dette lenge fraværende. Nå diskuteres det i parlamentene rundt i Afrika, og er tema når finansministre møtes.

I Rwanda har skatteetaten slagordet: «Skatt for vekst og utvikling». I Kenya er oppfordringen: «Betal skatten og frigjør landet».

I 35 år har Christensen fra Tax Justice Network jobbet med skatteflukt fra utviklingsland. Han var ofte skuffet over at det var lite debatt om skatt i land i Sør.

– Organisasjoner mange steder har ikke forstått hvor viktig skatt er og dermed har det ikke vært noen debatt, sier John Christensen. Nå arbeider nettverket TJN med å mobilisere organisasjoner i Sør rundt disse spørsmålene.

Han påpeker, i likhet med OECD at skatt ikke er bare er viktig for å fremme utvikling, men bidrar til å ansvarliggjøre myndighetene i forhold til borgere som betaler skatt. Mange mener det derfor er demokratifremmende.

Giverland gir råd. Samtidig bistår nå flere giverland med Tyskland og Storbritannia i spissen myndighetene i en rekke land med å styrke skatteforvaltningen. Norge har eksempelvis et samarbeid med Zambia, Mosambik og Tanzania. I tillegg ønsker Norge å støtte det nyetablerte African Tax Authority Forum som skal fremme utveksling av erfaringer og styrking av skatteetatene i medlemslandene.

Den internasjonale organisasjonen ActionAid har regnet ut at dersom utviklingsland klarer å dekke 15 prosent av nasjonalinntekten gjennom skatt, vil det øke de totale inntektene med 198 milliarder amerikanske dollar i året. Det tilsvarer mer enn all utenlandsk bistand og det land i Sør trenger hvert år til å oppfylle FNs tusenårsmål. ■

NOTISER

Rotter mot landminer

Hunder har vært vanligst å bruke for å lete frem miner. Men nå har den Tanzania-baserte organisasjonen Apopo trent opp rotter som skal sniffe seg frem til de dødelige våpnene, melder media-organisasjonen MediaGlobal. Rottene har begynt arbeidet i Mosambik, hvor det er miner fra konflikter på 60-, 70- og 90-tallet. Med en vekt på under to kilo er rottene så lette at risikoen for at de utløser miner er minimal. Det koster også mindre å trene opp rotter enn hunder. Den eneste ulempen med rotter, ifølge Apopo, er at rotter bruker lengre tid på å dekke et like stort landområde som hunder. ■

Helsetopper korrupsjonstiltalt i Uganda

Lederne i malariaprogrammet i Helsedepartementet i Uganda ble nylig anholdt på grunn av mistanke om korrupsjon, melder den ugandiske nettavisen The New Vision. De tre er de som har den høyeste posisjonen i det ugandiske helsebyråkratiet av alle de som er blitt arrestert for korrupsjon siden president Museveni startet granskning av korrupsjon i helsetjenester for fem måneder siden. Hele 50 helsearbeidere er til nå fengslet på korrupsjonsanklager. ■

Polioutbrudd i Tsjad skyldes korrupsjon

Det koster mer å vaksinere et barn mot polio i Tsjad enn noe annet land i verden som er i risikozonen for polioutbrudd, melder FNs nyhetsbyrå Irin. Hele 70 dollar (ca 400 norske kroner) koster det, dobbelt så mye som i Afghanistan, Sudan eller Somalia. Ifølge Oliver Rosenbauer, talsperson for Global Polio Eradication Initiative (GPEI), er det korrupsjon som øker kostnadene i Tsjad.

– Vaksinekampene har vært dårlig gjennomført og det er dårlig oppfølging av hva pengene går til, sa Rosenbauer. ■

Bankene trapper opp mot korrupsjon

– Avtalen bankene har undertegnet er en klar beskjed om vår holdning til korrupsjon: Stjel fra én, bli straffet av alle, sa presidenten for Verdensbanken, Robert B. Zoellick. Det er Den afrikanske utviklingsbanken, Den asiatiske utviklingsbanken, Den europeiske banken for gjenoppbygging og utvikling, Den amerikanske utviklingsbanken og Verdensbanken som nå alle har skrevet under en avtale om felles kamp mot korrupsjon. Personer eller firmaer som har blitt tatt i misbruk skal ble utestengt fra alle utviklingsbankene. ■

Vurderer skatt på bistand

I Utenriksdepartementet vurderes det nå om Norge bør være villig til å betale skatt i utviklingsland for varer og tjenester knyttet norsk bistand. Argumentet er at dette vil styrke skatteforvaltningen i fattige land.

– Det er en betimelig debatt å ta. Vi håper å trekke konklusjoner før

Haiti: Nødhjelp under tidspress

Frykter flom og epidemier under regntiden

PORT-AU-PRINCE (b-a): Utfordringene står fortsatt i kø på Haiti. Nå kjemper hjelpearbeiderne mot tiden for å sikre trygge boliger til alle før regntiden slår til.

■ I HAITI:
INGVILD SAHL

HAITI

13 uker etter jordskjelvet ligger sammenraste bygninger nesten urørte i gatene i Haitis hovedstad Port-au-Prince. Av de rundt 1,3 millioner haitiere som mistet hjemmene sine i naturkatastrofen som rammet landet 12. januar, lever hundretusener i provisoriske teltleirer rundt omkring i hovedstaden.

En av leirene Bistandsaktuelt besøkte er satt opp på en tidligere søppelfylling i bydelen Delmas, og huser rundt 18 000 mennesker. De sanitære forholdene er elendige. Hele leiren deler noen få latriner, og stanken fra søppelet er betydelig, selv om det bare er et forvarsel om hva som er i vente når regntiden starter.

Tør ikke gå på do. I et blikkskur sitter Die Estue og vugger vesle Raphi-le. Begge overlevde jordskjelvet på mirakuløst vis, men flere av deres familiemedlemmer døde. Onkelen Elie Diau bruker dagene til å lete etter materialer for å bygge et bedre sted å bo.

– Jeg prøver å rydde opp på tomten min som ligger ovenfor leiren, slik at vi kan flytte tilbake. Det er umulig for oss å bo her når regnet kommer, sier han.

Selv om de sanitære forholdene er mest prekære, er det også et stort behov for å skape trygghet for dem som bor i leiren, særlig for de unge kvinnene. Det er dårlig med belysning, og flere tilfeller av vold gjør at kvinnene ikke tør oppsøke latrinene etter mørkets frembrudd.

Fremskritt. Ifølge Dan Baker, koordinator for FNs humanitære arbeid på Haiti, har det vært betydelige framskritt i hjelpearbeidet den siste tiden. Over 80 prosent av befolkningen har fått midlertidige telt, behovet for vann og mat blir i stor grad møtt, og arbeidet med å forbedre de

15 år gamle **Louis** fikk det høyre benet knust da taket raste sammen under jordskjelvet. Etter neste to måneder med intensiv behandling tror helsepersonellet at Louis er likevel bekymret for framtiden. Familien på åtte bor i et telt utenfor restene av huset deres.

sanitære forholdene er i gang.

Den største utfordringen nå er regntiden som normalt kommer i slutten av april. Mange av de midlertidige teltene folk bor i vil ikke være i stand til å holde vannet unna, og FN forventer flommer og epidemier. Minst 150 000 mennesker må flyttes så fort som mulig, noen tilbake til sine gamle boliger, andre til vertsfamilier. Men mange nekter.

– Folk er redde, og stoler ikke på at husene er trygge, selv om de er sjekket. Samtidig har mange landeiere økt husleien slik at folk ikke lenger er i stand til å betale for boligene sine. Husene mangler fortsatt elektrisitet og vann, noe de fleste har tilgang til i teltleirene, sier Baker.

Ifølge FNs beregninger er minst 7500 personer i akutt fare og må flyttes ut av Port-au-Prince så fort som mulig. Regjeringen har skaffet et område nord for byen, og flyttingen skulle etter planen starte forrige lørdag.

– Familiene må reise frivillig, noe som kommer til å bli en stor utfordring. Jeg er veldig spent på hvordan dette vil gå, sier Baker.

Overgangsboliger. Ifølge leder av Det internasjonale Røde Kors- og Røde Halvmåne-forbundet i Haiti, Marcel Fortier, vil den internasjonale Røde Kors-bevegelsen bruke 350 millioner dollar på å bygge 50 000 såkalte overgangsboliger. Disse har et solid reisverk og blikktak, mens

Denne teltleiren i Port-au-Prince er bygd opp på en søppelfylling. Her lever over 18 000 mennesker under svært dårlige sanitære forhold. Snart vil regnet flomme og gjøre stedet til en søppelgjørme.

veggene kles med presenning.

På sikt kan familiene selv kle veggene med andre materialer. De vil gi tak over hodet til om lag 250 000 mennesker, men utplasseringen vil ta tid. Reglene for landretigheter er svært kompliserte i Haiti, og store landarealer er på private hender. Den lutfattige haitianske regjeringen må betale store summer for å ekspropriere landområder. Diskusjoner og forhandlinger for å løse problemene pågår for fullt mellom Verdensbanken, regjeringen og ulike virksomheter, men så langt har

det, ifølge Marcel Fortier, vært liten fremgang.

– Det internasjonale samfunnet har lagt sterkt press på regjeringen for å skaffe til veie land. Men regjeringen er svært svak, og utfordringene er formidable, så vi regner med at dette vil ta tid, sier han.

Behandler skadde. Røde Kors' feltsykehus, som var på plass i Haitis hovedstad Port-au-Prince noen dager etter jordskjelvet 12. januar, ble etter en måneds tid flyttet til Petit Goave, to timer vest for hovedstaden.

Jeg regner med at vi har startet et samarbeid som vil vare i atskillige år framover.

Erik Solheim, utviklingsminister.

JORDSKJELVET PÅ HAITI

■ Jordskjelvet som rammet Haiti 12. januar regnes som en av historiens ti dødeligste katastrofer.

■ Over 222 000 mennesker omkom, over 310 000 er såret og rundt 1,3 millioner mennesker er hjemløse.

■ Norge har lovet å gi 800 millioner kroner de neste tre årene til humanitær bistand og gjenoppbygging av landet.

■ Under giverlandskonferansen i New York i slutten av mars ble det lovet til sammen 5,3 milliarder dollar de neste to årene.

■ Det opprettes et flergiverfond som skal distribuere midlene. Fondet skal ledes i fellesskap av USAs tidligere president Bill Clinton og Haitis statsminister Jean-Max Bellerive.

■ Det er beregnet at gjenoppbyggingen kan komme til å koste 11,4 milliarder dollar.

DR Kongo: FN på vei ut

Verdens største fredsbevarende operasjon gjør seg klar til å forlate Den demokratiske republikken Kongo. Norges spesialrepresentant til regionen er bekymret.

■ EVEN TØMTE

DR KONGO Kongos president Joseph Kabila ønsker FN ut innen august 2011, knappe to måneder før landet skal velge ny president.

FNs generalsekretær Ban Ki-Moon har kommet ham i møte ved å foreslå tilbaketrekking av 2 000 soldater innen utgangen av juni. Det er ingen tilfeldig valgt dato. 30. juni markerer Kongo sitt 50-årsjubileum som selvstendig stat. FN-operasjonen i Kongo, Monuc, har vært til stede i landet i elleve av dem.

FN-soldatene vil trekkes tilbake fra åtte av de mer stabile provinsene vest og sentralt i landet. Samtidig foreslår Ban at Monuc kan avslutte sine operasjoner i Kongo i løpet av tre år.

Utrente militisgrupper. Ban avviser imidlertid å trekke alle troppene ut innen august neste år. En «ansvarlig» strategi for å trekke ut FN-troppene må være forankret i bærekraftige lov- og sikkerhetsinstitusjoner i Kongo, mener han.

Ban beskrev den kongolesiske hæren som «en samling av uklarete, utrente tidligere militisgrupper» som ikke er i stand til å beskytte sivilbefolkningen. Integrasjon av tidligere opprørgrupper i hæren har ført til mangelfull lojalitet og disiplin. Generalsekretæren understreket at «vesentlige utfordringer» gjenstår, særlig i provinsene Nord-Kivu, Syd-Kivu og Orientale.

– Jeg tror det er urealistisk for Monuc å bli værende i Kongo mot president Kabilas ønske, sier Arild Øyen, Norges spesialrepresentant for Great Lakes-regionen, til Bistandsaktuelt.

Øyen er bekymret for hva som kan skje dersom Monuc trekker seg

ut av Øst-Kongo for raskt. Selv om krigen er slutt og forholdene har bedret seg siden Monuc gikk inn i landet, er situasjonen skjør. Sivilbefolkningen lever utsatt for angrep, bandittvirksomhet og seksuell vold.

– Det har skjedd store framskritt. Da Monuc kom inn var det krig, og store deler av landet var okkupert. Nå er okkupantene ute, og det er ingen stor fare for invasjon. Men situasjonen er skjør, og sivilbefolkningen har ikke fått det særlig bedre. I store deler av Kivu-provinsene er det ikke mulig å leve et normalt liv, sier Øyen.

I januar i år var det over to millioner internt fordrevne i regionen, mange drevet på flukt som følge av kamphandlinger mellom den kongolesiske hæren og væpnede grupper som den hutudominerte militsen FDLR. Dersom Monuc trekker seg ut, vil de etterlate seg et maktvakuum og en mer ustabil situasjon, mener diplomaten.

– Monuc er den eneste disiplinerte militære styrken i området. En så rask tilbaketrekning er veldig farlig, advarer Øyen.

Usikkert valg. Monucs uttrekning sår også tvil om parlaments- og presidentvalget som er planlagt neste år. Det forrige valget, i 2006, var Kongos første frie valg og ble gjennomført nærmest i sin helhet av det internasjonale samfunnet. Nå har Kabila erklært at Kongo vil gjennomføre valget på egenhånd.

– Det logistiske apparatet for å gjennomføre valg slik det ble gjort i 2006 eksisterer ikke på kongolesiske hender, sier Øyen. ■

MONUC

■ Har vært til stede i Kongo siden november 1999.

■ Er FNs største fredsbevarende operasjon med over 20 000 uniformert personell, hovedsakelig stasjonert øst i landet.

t de har klart å redde benet hans fra amputasjon. Han

FOTO: INGVILD SAHL

Dette er det eneste helsetilbudet til de vel 200 000 mennesker i regionen og daglig kommer det mellom 60 og 70 pasienter hit. Selv om sykehuset fortsatt behandler folk for skader etter jordskjelvet, kommer det også inn mange andre pasienter, som den åtte år gamle jenta den norske legen Lars Thure Tande behandler.

– Jenta var uheldig og falt ned fra et lasteplan på en bil og knuste albuen sin. Nå har vi rekonstruert den, sier han til Bistandsaktuelt.

Infeksjonsfare. Faren for infeksjo-

Die Estue og vesle **Raphile** var heldige og overlevde jordskjelvet. Er de heldige overlever de regntiden også. Da vil telteleiren de bor bli forvandlet til en sølete gjørmehaug.

ner er imidlertid svært stor, siden det er en formidabel utfordring å opprettholde nødvendig hygiene på feltsykehuset. Mange av pasientene er i tillegg underernærte, noe som gjør dem mindre motstandsdyktige mot infeksjoner. I verste fall vil den åtte år gamle jenta miste armen sin, noe som har vært tilfellet for svært mange av personene som ble skadet under jordskjelvet.

I det siste har sykehuset opplevd en økning i antall malaritilfeller og luftveisinfeksjoner. Det er også en del trafikk- og brannulykker. Røde Kors vil nå satse på å lære opp haitiansk helsepersonell slik at de etter hvert kan overta sykehusdriften.

Langsiktig norsk bidrag. Utviklingsminister Erik Solheim besøkte nylig Haiti sammen med generalsekretær i Norges Røde Kors Børge Brende og utenlandsleder i Kirkens Nødhjelp Anne Kristine Sydnes. Han tror Norge vil bidra på Haiti i lang tid fremover.

– På giverkonferansen i New York lovet vi å bidra med 800 millioner i tre år fremover. Men å få Haiti opp på et nivå som ligner på de andre landene i Latin-Amerika vil ta mye lengre tid. Jeg regner med at vi har startet et samarbeid som vil vare atskillige år framover, sier han til Bistandsaktuelt. ■

ANDRE UTFORDRINGER FREMOVER

■ **Jordbruk:** Haiti, som tidligere var verdens største eksportør av sukker, importerer nå sukker. Den lokale risproduksjonen ble så og si lagt brakk da Haiti åpnet for import av ris på begynnelsen av 80-tallet. En rekke eksperter peker nå på behovet for å bygge opp landets jordbrukssektor, slik at Haiti kan bryte avhengigheten av import fra andre land. Et fungerende jordbruk er også nødvendig for å sikre arbeidsplasser på landsbygda.

■ **Politisk stabilitet:** Haitis politiske landskap betegnes som kaotisk. Statsforvaltningen er meget svak, og statsapparatet er ytterligere svekket etter at bygningene til elleve av trettien departementer raste sammen under skjelvet. Befolkningen på Haiti har sin opprinnelse fra mange forskjellige land i Afrika, og splittelsen mellom ulike grupper er stor. Det eksisterer opp mot 110 politiske partier, og like mange presidentkandidater. President Préval har selv uttrykt at det er helt essensielt å få på plass en ny grunnlov som blant annet legger til rette for færre valg.

■ **Økonomisk utjevning:** Haiti ble en fri stat i 1804. Men den ferske nasjonen fikk en svært skjev start da svarte frigjorte slaver tok ansvaret for politikken mens de hvite ble enerådende innenfor handel. Monopolisering av hvete, elektrisitet og olje har ført til at noen få rike familier fra Syria, Libanon og andre land styrer mesteparten av økonomien, mens haitianerne selv styrer politikken. Før jordskjelvet levde 80 prosent av befolkningen for under 1 dollar dagen.

Indiske FN-soldater på patrulje i Kongo. Kabila ønsker at FN-troppene skal forlate landet innen august til neste år.

FOTO:FN

Bistandsaktuelt retter

I forrige utgave av Bistandsaktuelt, nr 2.2010, var det en feil. I saken «Status etter UD-satsing etter to år: 12 saker har ført til anmeldelse» på side 5 sto det at en tidligere ansatt i FOKUS var politianmeldt for underslag av 90 000 kroner. Det er ikke riktig. Det er en tidligere ansatt i en av FOKUS sine medlemsorganisasjoner som er anmeldt for underslag. Bistandsaktuelt beklager feilen. ■

Møtte ikke opposisjonelle

Men Solheim tok opp menneskerettighetsbrudd med cubanske myndigheter

HAVANA (b-a): Norge utvider samarbeidet med Cuba. Men da Solheim møtte landets regjering, ble opposisjonen satt på sidelinjen.

■ I CUBA:
INGVILD SAHL

CUBA Utviklingsminister Erik Solheim undertegnet i forrige uke en avtale med cubanske myndigheter om framtidig bistandssamarbeid. Norge ønsker blant annet å utvide samarbeidet med Cuba innenfor helse og katastrofeberedskap.

Solheim møtte flere representanter fra den cubanske regjeringen, før han sammen med den cubanske utenriksministeren Bruno Rodriguez Parrilla undertegnet en avtale om framtidig bistandssamarbeid. Men i forkant av møtene fikk Solheim et absolutt krav rettet mot seg: Han kunne ikke møte representanter for de cubanske opposisjonelle. Kravet valgte Solheim å følge.

Skuffet. Det er Oswaldo Payá (bildet), en av Cubas fremste opposisjonelle skuffet over. Payá har ledet Varela-prosjektet.

Dette prosjektet tok utgangspunkt i at landets egen grunnlov garanterer at et forslag som samler minst 10 000 underskrifter skal gjøres til gjenstand for en folkeavstemning. Med hjelp fra et hundretalls organisasjoner leverte han i 2002 inn 11 000 underskrifter til støtte for et opprop med krav om organisasjons-, ytrings- og pressefrihet, amnesti for politiske fanger, rett til å drive egen næringsvirksomhet og rett til å stille opp til demo-

Utviklingsminister Erik Solheim underskriver en avtale med Cubas utenriksminister Bruno Rodriguez Parrilla om utviklingssamarbeid. FOTO: INGVILD SAHL

kratistiske valg. I 2004 leverte han inn ytterligere 14 000 signaturer.

I 2002 fikk han Sakharovprisen for sitt arbeid for menneskerettigheter, noe som trolig var årsaken til at

han selv ikke ble fengslet da 75 andre ledende dissidenter våren 2003 ble idømt lange fengselsstraffer.

Ønsket møte. Et par dager før Sol-

heim ankom den kommunistiske ettpartistaten møtte Payá den norske ambassadøren til Cuba. Han ytret i dette møtet et ønske om å få møte Solheim, men forespørselen

Hvor ble det av jentebabyene?

ASIA På veggen utenfor helsestasjonen i landsbyen Bandipuri i den indiske delstaten Rajastan henger en plakat. På den er det en tegning av et søtt, lite barnehode med musefletter og sløyfer. Det er utvilsomt ei jente. Under står det: «Save the baby girl». Det gir en litt rar følelse i magen å se på skiltet. Er virkelig babyjentene i fare her, hvor mor og barns helse er selve poenget?

Innenfor blir det enda tydeligere. På veggen er misforholdet mellom fødte jenter og gutter illustrert. Utgangspunktet er 2007, med en av hvert kjønn. I 2019 er det blitt tre menn og en kvinne og 2031 er jenta alene mellom sju mannfolk.

Ja, babyjentene er i fare. Størst er faren for ikke å bli født i hele tatt. I Kina og det i nordlige India fødes det mer enn 120 gutter per 100 jenter. Dette får dramatiske konsekvenser etter hvert. I Kina regner man med at det i 2020 vil være 30 til 40 millioner flere unge menn i tjuårsalderen enn unge kvinner på samme alder. Bladet The Economist tok opp jentenes skjebne for et par uker siden og spurte: Hvor ble det av 100 millioner babyjenter? Dette tal-

Å oppdra en datter er som å vanne naboens hage.

Et hindu-ordtak.

let ble stipulert av den indiske økonom Amartya Sen for tjue år siden. Ingen vet hva tallet er i dag. Den kanadiske organisasjonen Gendercide Watch skriver på sin hjemmeside at det ikke finnes pålitelig statistikk for drepte og ikke-fødte jenter, men at et minimums-estimat er flere hundre tusen.

I gatene i byene i Rajastan er det mange småjenter å se og indiske myndigheter har satt sterke krefter inn på å redusere kjønns-skjevheten. Plakatene på helsestasjonen er ett av mange tiltak. I noen delstater får familier med flere døtre pengestøtte og i staten Tamil

Nadu får ei jente som lever til sin 20-årsdag en gullring og 650 dollar til utdanning eller medgift.

Men det er ikke alt myndigheter rår med. For eksempel om ei jente får dårligere stell og mat, om hun ikke får medisin eller legehjelp. Eller om hun innenfor hjemmets vegger utsettes for fare.

Det er tre sterke krefter som virker sammen mot jentene. Det er preferansen for sønner, ønsket om en familie med få barn og teknologi som tidlig i svangerskapet identifiserer fosterets kjønn. Ønsket om en sønn er både tradisjonelt og praktisk motivert. Arv og eiendom går ofte gjennom mannen, og en sønn er en forsikring for hjelp og støtte. Mens en datter kan forsvinne inn i svigerfamilien. Et hindu-ordtak lyder slik: «Å oppdra en datter er som å vanne naboens hage».

Færre barn er også en avgjørende faktor for at så mange jenter blir borte. Et førstefødt pikebarn blir tatt vel imot, men dersom barn nummer to eller tre er aktuelt, velger mange par å sikre seg en gutt. En

ynge søster er det derfor veldig få som har.

Den kinesiske ett-barnspolitikken spiller en viss rolle i spørsmålet om hvor jentene ble av, men svaret er betydelig mer komplekst. Landets formidable vekst i antall ungarer – eller «nakne grener» som de kalles – kom lenge etter at den strenge fødselskontrollen ble innført på 70-tallet.

Uakseptable skikker og praksiser avtar ofte med økende velstand og bedre utdanning. Slik er det ikke med drap og bortvelgelse av jenter. Rike og velutdannede familier er mer, ikke mindre, opptatt av å få en sønn.

Å ha horder av rastløse, ugifte menn rasende rundt, er ingen velsignelse for noe samfunn. Men det er fremtidsutsiktene dersom ikke jentebabyene får leve opp. Det er i dette perspektiv en må se tiltakene i Rajastan og Tamil Nadu.

Nå er ikke bildet helsvart. Sør-Korea har klart å slå tilbake preferansen for sønner. Virkemidlene har vært kampanjer for holdningsen-

ble ikke imøtekommet.

- Hvis Norge ønsker å være solidarisk med cubanere, og respekterer vår rett til å bestemme selv, er den beste måten å hjelpe oss på å arbeide for en dialog mellom alle cubanere - både myndighetene og opposisjonelle. Å starte en dialog kun med myndighetene, hvor de får lov til å bestemme spillereglene, vil ikke lede til noe, sier han når han møter Bistandsaktuelt i sitt hjem i Havanna.

Overvåket. Payá og familien hans kjenner på kroppen hva det vil si å kjempe for menneskerettigheter på Cuba. Huset er overvåket, og telefonen blir avlyttet. Alle cubanere som kommer i kontakt med ham eller hans familie risikerer å bli kalt inn på teppet av statspolitiet. Nesten alle de andre lederne i Varela-prosjektet sitter fengslet under svært dårlige forhold. Mange er syke, og Payá understreker at det aller viktigste er å få løslatt alle politiske fanger på Cuba.

- Å leve et liv uten frihet er vanskelig å forstå for mennesker som lever i frihet. Cubanere mangler frihet på alle områder i livet. Det skaper lidelse, og låser folket fast i fattigdom, sier han.

Det beste for dissidentene. Utviklingsminister Erik Solheim mener imidlertid at Payá og andre dissidenter på Cuba er tjent med at den norske regjeringen, i dette tilfellet kun forholder seg til de cubanske myndighetene.

- Jeg vil gjerne møte opposisjonelle, noe jeg gjør i nær sagt alle land jeg besøker. Når jeg ikke gjør det her, er det fordi jeg tror vi får et bedre forhold til de opposisjonelle ved at vi også har et godt forhold til myndighetene. Når jeg har et forhold til myndighetene, er det mulig for ambassaden å ha et godt forhold

til dissidentene, sier han.

Ansvar for dissidenter. Solheim tok opp situasjonen til de politiske fangene da han møtte den cubanske utenriksministeren. I tillegg til å nevne saken til den fengslede journalisten Normando Hernandez Gonzales som 23. mars ble dømt til 25 års fengsel og som i fjor fikk Den Norske Forfatterforeningens yttingsfrihetspris, tok Solheim opp situasjonen til Alfredo Manuel Pulido og Luis Millan Fernandez.

Begge var en del av Payás Varela-prosjekt. Alle de tre fangene har dårlig helse, og Solheim sa i forkant av møtet at Norge er beredt til å ta på seg ansvaret for dissidentene dersom Cuba setter dem fri og utviser dem fra landet. En annen sak som har skapt hodebry for den cubanske regjeringen er Guillermo Fannas. Han har sultestreiket i over en måned, og nekter å slutte før 26 alvorlig syke politiske fanger løslates. Solheim skal også ha snakket med den cubanske utenriksministeren om hans sak.

Dobbeltmoral. Den cubanske utenriksministeren svarte på Solheims tiltale med å peke på det han mener er internasjonal dobbeltmoral, hvor land som begår betydelige menneskerettighetsbrudd selv kommer til Cuba og hever pekefingeren.

- Det løser ikke Cubas problem å peke på at andre land er verre. Cuba kan bare løse sin situasjon ved å myke opp i sin politikk og løslate de politiske fangene, sier Solheim til Bistandsaktuelt. ■

Å leve et liv uten frihet er vanskelig å forstå for mennesker som lever i frihet.

Oswaldo Payá, cubansk opposisjonell.

Les mer i vår nettutgave www.bistandsaktuelt.no

I Kina og India blir det færre kvinner og flere menn ettersom årene går. Her illustrert på en plakat i Rajasthan.

FOTO: EVA BRATHOLM

dring og synliggjøring av kvinner i alle roller. I andre asiatiske land virker det nå som om i det minste økningen i antall forsvunne jenter er stoppet. Monica das Gupta fra Verdensbanken er intervjuet om dette i

The Economist og hun sier det slik: - Det ser ut til å være en begynnende endring i fenomenet «savne jenter» i Asia. ■

Eva Bratholm er informasjonsdirektør i Norad.

HVEM HVA HVOR I ALL VERDEN?

1. Hvem er dette?
2. Verdens eldste by ligger på den palestinske Vestbredden. Hva heter den?
3. Hva heter den særegne japanske bryteformen hvor røslige karer prøver å dytte hverandre ut av ringen?
4. Fra hvilket land kommer fotballspilleren Lionel André Messi?
5. Hvilke to typer naturkatastrofer er Filippinene spesielt utsatt for?
6. I hvilken by ligger Den himmelske freds plass?
7. Hvilket år ble nobelsfredsprisvinneren Desmond Tutu født?
8. På hvilken øy ligger byen Jakarta?
9. Sharpeville-massakren fant sted i Sharpeville i Soweto i Sør Afrika - når?
10. Hva heter og hvor kommer den afrikanske perkusjonisten som spilt med ABBA fra 1973 til 1979?
11. Hvem er den nye styrelederen for Oslosenteret for fred og menneskerettigheter?
12. Hvilket år kom Bistandsaktuelt med sin første utgave?
13. Hva heter hovedstaden i Paraguay?
14. Hvilken by har tilnavnet Cidade Maravilhosa?

15. Har kvinner stemmerett i Bahrain?
16. Ble Myanmar rammet av tsunamien i desember 2004?
17. Hva heter Kongo-Brazzavilles viktigste havneby?
18. Hva kjennetegner Krüger-området i Sør-Afrika?
19. Hvilken religion hører folket i Aceh til?
20. Hvor i verden finnes jaguaren?

Svarene finner du nederst på siden.

Spørrespalten er laget av **Ba-Musa Ceesay**

TRE EKSPERTNØTTER:

1. I hvilket land var Claudette Werleigh statsminister fra 1995 til 1996?
2. Hva kalles de kristne som utgjør anslagsvis ti prosent av Egypts befolkning?
3. Fra hvilken verdensdel kommer egentlig marsvinet?

SVAR:

Alt rett: Les spørsmålene før svarene - ikke omvendt!

15-19: Verden trenger deg.

10-14: Du kan se framtiden lyst i møte.

5-9: Ikke så verst.

1-4: Din interesse for globale spørsmål er kanskje av ny dato?

0: Utenriksdepartementets aspirantkurs er kanskje ikke det du burde søke på i år?

1. Thailandts tidligere statsminister - Ter Thaksin Shinawatra.
2. Jeriko.
3. Sumo-bryting.
4. Argentina.
5. Vulkanutbrudd og jordskjelv.
6. Beijing.
7. I 1931.
8. Java.
9. For om lag 50 år siden: 21. mars 1960.
10. Malando Gassama, Gambia.
11. Tove Strand.
12. 1998.
13. Asuncion.
14. Rio de Janeiro.
15. Ja.
16. Ja.
17. Pointe Noire.

SVAR PÅ EKSPERTNØTTER:

1. Haiti.
2. Koptere.
3. Sør-Amerika.

Transvestitten **Renata**, som egentlig heter Sunendri, blir forhørt av **Syafruddin**, som er gruppesjef i shariapolitiet.

Moralens voktere

Kamp mellom islamister og moderate krefter i Aceh

Banda Aceh (b-a): Fem år etter at fredsavtalen ble undertegnet foregår det en annerledes kamp i den indonesiske provinsen Aceh. Nå står slagene mellom islamistiske krefter og de moderate. Parlamentet har vedtatt nye strenge sharialover og i hovedstaden Banda Aceh patruljerer shariapolitiet.

77 Jeg er ikke redd dem.

Adithya, homofil i Aceh.

■ I ACEH:
MATTIAS SKÖLD (TEKST)
OG LINUS MEYER (FOTO)

INDONESIA

- Er det noen som gjemmer seg her? Vi har fått rapporter om hva dere driver med, så bare pass deg, sier politibetjent Syafruddin bryskt til den

tynne unge mannen som står foran han.

Syafruddin er sjef for gruppen med shariapoliti som leter gjennom lokalene til skjønnhetssalongen Carllas i sentrum av Acehs hovedstad Banda Aceh. 21-årige «Renata» fniser og svarer ikke på spørsmålet. Han heter egentlig Sunendri. Med sin trange blå t-skjorte, maskara og lipgloss er hele hans feminine framtonning en direkte provokasjon mot Aceh muslimske sedelighetspoliti.

- Du er en gutt så ikke oppføre deg som en jente. Det er en synd, sier politimannen Evendi Fatila til Renata. Han høres mer trist enn sint ut.

Mens sollyset skinner på de skitne betonggulvene finkjemmer politifolkene skjønnhetssalongen. På Renatas rom i andre etasje finner de bare en seng, en stol og noen håndduker som henger til tørk. Men ing-

en sex-kunder. Nede i første etasje beslaglegger en av politifolkene den 20 år gamle transvestitten Adithyas mobiltelefon. De sjekker telefonnumrene Adithya har lagret for å se om de finner noe mistenkelig. Adithya, som også kaller seg Miya, legger seg i en frisorstol og dekker ansiktet med håret fra parykken han har på seg i forlegenhet. Adithya og Sunendri jobber begge som stylisten på Carlla, men forteller at de også selger seg til menn, enten i skjønnhetssalongen eller på gata. Det er amerikanere og europeere som betaler best, på den nærliggende turistøya Weh kan man tjene opp til 80 dollar per kunde på rike utlendinger.

Ikke redd. Ifølge sharialovene som praktiseres i Aceh er prostitusjon ikke forbudt og skal vanligvis håndteres av det ordinære politiet. Men det hender at shariapolitiet arrester-

er transvestitter for utukt eller brudd på sharialovenes klesregler. Straffen er opp til 14 piskeslag.

Adithya peker på et arr han har i pannen som han sier er resultatet av en tidligere episode med shariapolitiet.

- De er fryktelig utrivelige, de stormer inn her uten å ta av seg på beina som normale mennesker. Men jeg er ikke redd for dem, sier han.

Flere ettermiddager i uken patruljerer shariapolitiet gatene i Aceh-provinsens hovedstad Banda Aceh. I hele provinsen er det i alt 1400 politifolk som jobber i shariapolitiet. Den vanligste forbrytelsen er kvinner som går uten slør. Deretter kommer ugifte par som holder hverandre i hendene eller kysser offentlig. Også brudd på forbudet mot spill og alkohol er ganske vanlig.

Den første arrestasjonen denne dagen ble gjort allerede før etter-

Shariapolitiet leter gjennom Adithya Henrwans mobiltelefon.

«Advarsel! En mann og en kvinne som er intime må: 1. gifte seg. 2. Betale hver sin geit i bot», står det på dette skiltet i Banda Aceh.

middagens politivakt hadde begynt. Et par ble tatt på ferskt gjerning mens de kysset hverandre i parken ved Banda Acehs gigantiske tsunamimuseum. De skyldige var en 28 år gammel mann fra Aceh og en 19 år gammel kvinnelig student fra nabo-provinsen Medan. At «forbrytelsen» ble begått ved museet, som ligger rett ved politihuset i Banda Aceh, vakte en del muntherhet hos de vanligvis så alvorlige politifolkene. De arresterte måtte levere fra seg sine identitetskort før de ble hentet av sine familier. Som straff for kyssingen må de tre ganger møte opp på politikontoret for å bli undervist i hva Profeten har forkynnet om nærhet mellom ugifte. Hvis forbrytelsen gjentas risikerer det unge paret fysisk avstraffelse.

Irritasjon. I alt deltar 16 mannlige og 7 kvinnelige politifolk i aksjonen denne dagen. De stormer inn på flere skjønnhetssalonger i Banda Aceh sentrum, i grupper på 5 eller 6. Etter at de er ferdig med å gjennom-søke skjønnhetssalongene kjører de sine tre pickuper mot strandpromenaden Ule Lhuee som er det mest populære tilholdsstedet for ungdommen på kveldstid.

Lang veiene står det enetasjes hus med tak av bølgeblikk, de ble bygd av hjelpeorganisasjonene etter tsunamien i 2004. Moskeenes mina-

reter samt enorme tilflukstrom, som skal beskytte hvis det kommer en ny flodbølge, er de eneste høye bygningene. Det finnes ikke lenger høye trær, bare busker og gress. De tre bilene siger sakte frem. Det handler like mye om å demonstrere styrke og tilstedeværelse som om aktivt politiarbeid. På Ule Lhuee skaper imidlertid shariapolitiet med irritasjon enn redsel.

– Stikk å arrester noen ordentlige forbrytere i stedet, sier en yngre kvinne med slør dempet fra fortauet.

Så stopper de tre politibilene plutselig helt opp.

– Hva holder dere på med? Er dere virkelig gift?

Gruppeleder Syafruddin går raskt bort til tre jenter i 20-årsalderen. De har på seg slør, men har vestlige klær. De sitter på plaststoler sammen med tre gutter og spiser maiskolber. Jentene reiser seg raskt når shariapolitiet kommer, de ber om unnskyldning og lover å gå hjem med en gang. De slipper unna med en advarsel.

Nye strenge lover. De islamske lovene dekker bare en liten del av strafferetten i Aceh og straffene på brudd på sharialovene ansees som ganske milde. Men i september i fjor vedtok Acehs regionale parlament nye sharialover, lover som ligner på

Et skritt tilbake til middelalderen.

Lucky Baramita, menneskerettighetsforkjemper.

sharialovene som praktiseres i Saudi-Arabia og Iran. De nye lovene krever blant annet at de som begår ekteskapsbrudd skal henrettes ved steining, at homoseksuelle handlinger skal straffes med 100 piskeslag og alkohol skal forbys også for ikke-muslimer, noe som vil hindre kristne i ta nattverd. Acehs guvernør har foreløpig stanset disse lovene gjennom å nekte å skrive under på de nødvendige dokumentene. Men blir de godkjent kommer ikke lenger Aceh shariapoliti til å fremstå som et tannløst moralpoliti.

Lengst ute på strandpromenaden har en gruppe kvinnelige politikontabler stanset et ungt par på motorsykkel.

– Vi skulle ikke kjøre langt, jeg tenkte meg ikke om og glemte å ta på meg sløret, sier jenta unnskyldende. Nur Armeena, som leder gruppen med kvinnelige politifolk, skriver ned jentas personalia og tar identitetskortet hennes.

– Kom til politistasjonen så snart som mulig så skal vi ordne opp i dette her. Guds fred være med deg.

Tilbake til middelalderen. – Slik liker jeg å ha sløret mitt, sier 40 år gamle Lucky Baramita og legger det hvite sløret løst over hodet. Det svarer håret hennes er godt synlig under det tynne stoffet.

Det var slik Baramita hadde på

seg sløret da hun ble stanset av shariapolitiet på vei hjem fra jobben for noen måneder siden. Politikvinnen sa Lucky brøt mot sharialovens klesregler. Sløret var for kort og viste for mye av håret hennes, fikk hun beskjed om. Politiet ga henne en langt hvit bomullsslør som hun fikk ordre om å ta på seg.

– Kan jeg ikke selv få avgjøre hva jeg skal ha på meg? Er jeg en dårlig muslim fordi jeg går med et sjal jeg føler meg fin med, spør Lucky som arbeider i en lokal menneskerettighetsorganisasjon i Aceh.

Hun er en av de få som åpenlyst utfordrer shariapolitiet og bevisst bryter reglene for påkledning.

– Sharialovene er et skritt tilbake til middelalderen. Faktisk er det verre. I tidligere tider var havnebyen Banda Aceh åpen mot verden rundt. Det var plass til alle typer mennesker, sier hun. Ifølge Baramita mener mange muslimer i Aceh at hvilke klær de går med er noe som kun angår dem selv og Gud.

– Et dårlig utdannet moralpoliti gjør ikke mennesker til bedre muslimer. Isteden burde man satse på å heve kvaliteten i skolen, både i religion og i andre fag, sier Lucky Baramita. ■

Fortsetter neste side>>>

– Det handler om beskyttelse

INDONESIA

■ MATTIAS SKÖLD

I Banda Aceh bor det en kvart million innbyggere. 62 politifolk som jobber i shariapolitiet har som oppgave å passe på at sharialovene blir fullt.

– Uten hjelp fra engasjerte medborgere hadde jobben vært umulig for oss, sier Iskandar. Han er sjef for shariapolitiet i hovedstaden. De mange tipsene fra vanlige folk tolker politisjefen som et tegn på at shariapolitiet har bred folkelig støtte

– Ofte er det naboer som har sett noe, utroskap, salg av alkohol eller pengespill. Så tipser de oss, sier Iskandar. Han sitter bak et enormt skrivebord på kontoret sitt.

Men hjelpsomheten hos vanlige folk skaper også problemer for politiet. Grupper av selvutnevnte moralpoliti, som regel unge menn, har herjet i flere distrikter og anholdt mistenkte lovbrøyttere på eget initiativ.

En vanlig kritikk av sharialovene er at kvinner rammes hardere enn menn. Ifølge politisjef Iskandar behandles imidlertid alle likt, politiet følger bare det som står i lovene. Men det er lettere å bevise at en kvinne ikke har på seg slør enn at en mann har drukket alkohol eller har drevet med pengespill.

– Til syvende og siste handler det om å beskytte mennesker. En kvinne blir tatt av shariapolitiet fordi hun ikke bærer slør. En mann blir tatt av det vanlige politiet fordi han kjører motorsykkel uten hjelp. Vær så snill å ta på deg slør og ikke gå med tetsittende klær slik at du vekker mannes begjær, pleier vi å si til kvinner, forklarer Iskandar.

– Men hvorfor må kvinnene ta ansvaret for at mennene ikke kan kontrollere sitt begjær?

– De aller fleste menn er respektfulle mot kvinner, men det finnes unntak. Det er de mennene som skaper problemer. Men det er også et spørsmål om å respektere vår kultur. Ifølge den skal kvinner bære slør, sier politisjefen.

Mange mener at sharialovene og shariapolitiet får stadig større innflytelse i menneskers hverdag i Aceh. De nye lovene som Aceh-provinsens parlament har vedtatt vil for første gang innføre steining som straff i Indonesia. Ifølge menneskerettighetsorganisasjoner vil homofile, kristne og andre minoriteter rammes hardt om de nye lovene trer i kraft. Også kvinner rammes av de nye religiøse lovene. Ved årsskiftet innførte distriktet Vestre Aceh et for-

En ung kvinne blir stanset for å ha gått uten slør. – Jeg tenkte meg ikke om, sier hun fortvilet.

bud for kvinner mot å gå i bukser.

– Religion og kultur henger sammen i Aceh, det går ikke an å skille. Folket her støtter sharialovene og vil følge dem fordi islam er en del av vår kultur og identitet, sier Iskandar.

Ifølge politisjefen medfører også kulturen blant folk i Aceh at strenge tolkninger av sharialovene, slik de har i Afghanistan eller i Saudi-Arabia, aldri ville bli akseptert.

– Vi har et avslappet forhold til religion her. I løpet av det året jeg har vært politisjef er ikke en eneste person i Banda Aceh blitt straffet fysisk som følge av sharialovene, forklarer Iskandar.

Representanter for menneskerettighetsorganisasjoner forteller imidlertid flere tilfeller av spontane avstraffelser. En anonym kvinne fortalte oss om hvordan en venninne av henne ble tatt av en gjeng selvopnevnte moralvoktere sammen med sin kjæreste fordi de holdt hverandre i hånden. De ble ført ut

Vi har et avslappet forhold til religion her.

Iskandar, politisjef.

Shariapolitiet på vei til strandpromenaden Ule Lhuee.

på en rismark hvor bøttevis med skittent vann ble helt over dem og hvor mobben klippet håret av kvinnen.

Kritikerne av sharialovene hevder det er slik sosial kontroll, gjeng-

justis og rettslige overgrep som oppmuntres av de nye lovene. Men tilhengere av sharialovene og shariapolitiet hevder det motsatte: at det er nettopp slikt man unngår ved å ha disse lovene. ■

ACEH

■ Aceh er en provins i Indonesia.

■ I 2005 ble det inngått en fredsavtale mellom indonesiske myndigheter og GAM, frigjøringsbevegelsen i Aceh.

■ Aceh har ca 4 millioner innbyggere og om lag 98 prosent av befolkningen er muslimer.

■ Norge har bidratt med om lag 300 millioner kroner til gjenoppbyggingen av Aceh etter tsunamien i 2004. Norge støttet også fredssamtalene som ledet frem til fredsavtalen i 2005.

En milliard i utviklingsinvesteringer

Tre av fire investeringskroner går til Afrika sør for Sahara

Det statlige investeringsfondet Norfund plasserte nesten en milliard kroner i bedrifter i utviklingsland i fjor. Afrika sør for Sahara får en stadig større del av investeringene.

■ EVEN TØMTE

- Det er et stort vekstpotensial og området har et skrikende behov for kapital, uttaler administrerende direktør Kjell Roland.

Totalt investerte Norfund for 944 millioner kroner i løpet av fjoråret.

Mens 43 prosent av fondets investeringer ble foretatt i Afrika sør for Sahara i 2007, har tallet økt til 78 prosent i 2009. Norfunds strategi tilsier at alle direkte investeringer utenom energi og finans skal gjøres i Afrika sør for Sahara og at regionen skal prioriteres innenfor alle forretningsområder.

En tredjedel i MUL. Da Riksrevisjonen undersøkte Norfund for tre år siden, var en for lav grad av investeringer i Afrika og de fattigste landene blant punktene som ble kritisert.

Norfund skal fremme næringsutvikling i fattige land gjennom å investere og låne penger til bedrifter i land med liten tilgang til kommersiell finansiering. Målet er både å bidra til å utvikle lønnsomme bedrifter og bidra til sosial utvikling.

Ved utgangen av fjoråret beløp Norfunds samlede investeringer seg til 5,3 milliarder kroner. I overkant av en tredjedel er investert i de minst utviklede landene (MUL).

Etableringen av vannkraftverket Bugoye i Uganda, eid i fellesskap med Trønderenergi, var en av de viktige satsingene for Norfund i fjor.

FOTO: KEN OPPRANN

NORFUND

77 Afrika har et skrikende behov for kapital.

Kjell Roland, Norfund.

Store valutatap. I 2009 har Norfund et resultat målt i investeringsvaluta på 262 millioner kroner, mot 238 millioner kroner i 2008. Det gir en avkastning på investeringene på fire prosent. Siden oppstarten har gjennomsnittlig avkastning vært elleve prosent.

Lavere dollarkurs fører til et valutatap på 133 millioner kroner, slik at det endelige resultatet ender på 130 millioner målt i norske kroner. Norfunds avkastning skal imidlertid ikke brukes i Norge, men reinvesteres i nye prosjekter i utviklingsland. Fondet foretrekker derfor å måle resultatet uten valutaeffekt.

Nye fond. Blant sine viktigste investeringer i løpet av fjoråret regner Norfund opprettelsen av private equity-fondet FIPA, som investerer i små og mellomstore bedrifter i Angola, og venturekapitalfondet Fainisi, som investerer i oppstartsbedrifter i Øst-Afrika.

- Begge fondene er nyskapinger i sine markeder og Norfund har initiert dem, ansatt forvaltere og bruke betydelige ressurser på å reise kapital og å etablere et godt juridisk rammeverk, skriver Norfunds styre i sin årsberetning.

Norfund trekker også fram oppstarten av et vannkraftverk i Uganda, eid i fellesskap av Norfund og

Trønderenergi, og en vindmøllepark i Chile drevet av energiselskapet SN Power, som eies i fellesskap av Statkraft og Norfund.

Større risiko. Samtidig registrerer Norfund at deres investeringer er mer risikable enn tidligere, og at risikoen kommer til å øke. Det er naturlig, etter som fondets formål er å bidra med risikokapital der mange tradisjonelle investorer holder seg unna.

- Siden vi arbeider i meget krevende markeder vil det være betydelig usikkerhet knyttet til Norfunds resultater framover, heter det i årsberetningen. ■

Tror årets bistandstapere vil rammes også neste år

Stat-til-stat-bistand, FN-organisasjonene og Verdensbanken vil få mindre å rutte med dersom regjeringen kutter i neste års bistandsbudsjett, tror eksperter Bistandsaktuelt har snakket med.

■ INGILD SAHL

Under regjeringens budsjettkonferanse på Thorbjørnrud i mars meldte Avisenes Nyhetsbyrå at regjeringen vil kutte to milliarder kroner i bistandsbudsjettet på neste års statsbudsjett.

Kilder Bistandsaktuelt har snakket med i UD, Norad og de frivillige organisasjonene tror budsjettpostene som opplevde innstramminger i 2010 vil bli rammet også denne gangen dersom kuttene gjennomføres. Tendensen den senere tiden har nemlig vært kutt i tradisjonelle poster som jordbruk, utdanning og stat-til-stat-bistand til land i Afrika, Asia og Latin-Amerika, mens regjeringens satsingsområder innenfor klima og helse har opplevd vekst.

- I en budsjettkamp får gjerne områdene som har allmenn oppslutning og stor synlighet mest budsjettmidler, på bekostning av «vanlige», «tradisjonelle» og mer langsiktige områder. Smarte byråkrater og

politikere vet å spille på dette for å få mer til sine budsjetter, sier Per Øyvind Bastoe, avdelingsdirektør for samfunnsøkonomi og offentlig forvaltning i Norad.

FN-organisasjonene utsatt. Norges bidrag til FN-organisasjonene, Verdensbanken og IMF dras også fram som mulige kuttposter av flere personer Bistandsaktuelt har snakket med. Utviklingsminister Erik Solheim skal ha etterspurt en samlet oversikt over alt Norge gir via FN, noe som av enkelte tolkes som en indikasjon på at regjeringen ser seg om etter mulige endringer i FN-porteføljen.

- Alle som har mulighet til å binde opp sine midler, gjør det nå, før det er for sent. Miljøverndepartementet er for eksempel svært flinke til dette, sier en kilde i UD.

Kommunikasjonssjef i Norsk Folkehjelp Tor Henrik Andersen tror også at IMF eller Verdensbanken vil være utsatt, dersom kuttene gjennomføres.

- Solheim har tidligere signalisert at han ønsker å trappe ned på overføringene til disse institusjonene. Overgangsbistand (GAP) som opplevde store kutt ved forrige budsjett, kan også være utsatt. Ellers tror jeg regjeringen vil bruke osthøvel på poster vi allerede har sett endringer på, som stat-til-stat-bi-

stand, sier han.

Andersen tror imidlertid ikke det vil bli snakk om store endringer i enkelte budsjettposter, siden dette vil medføre en for stor belastning på regjeringen. Det vil heller bli gjennomført mindre justeringer der det smerter ministeren minst, mener kommunikasjonssjefen.

Færre flyktninger? Rundt ti prosent av dagens bistandsbudsjett brukes på hjelp til asylsøkere og flyktninger i Norge. Ifølge Avisenes Nyhetsbyrå håper regjeringen at antall asylsøkere vil gå ned neste år som følge av regjeringens innstramminger i asylpolitikken, og at dette vil dekke deler av kuttet. Etter det Bistandsaktuelt erfarer kan så mye som 500 millioner kroner stå igjen på årets budsjett, som følge av nedgangen i antall flyktninger i inneværende år. Men færre flyktninger alene kan ikke dekke et kutt på to milliarder kroner.

- Da måtte antall flyktninger reduseres med 70 prosent, noe som er svært lite sannsynlig, sier en kilde i UD.

Både Norsk Folkehjelp og Flyktinghjelpen håper regjeringen fjerner flyktingetiltakene fra neste års bistandsbudsjett.

- Vi forventer at regjeringen vil opprettholde 1 prosent av brutto-

nasjonalinntekten (BNI) til bistand. Samtidig henger det ikke på greip at verdens rikeste land skal være den største mottakeren av norsk bistand. Alle midlene til tiltak rettet mot flyktninger i Norge må ut av bistandsbudsjettet, sier Rolf A. Vestvik, samfunns- og informasjonssjef i Flyktinghjelpen.

Utviklingsministerens kontor vil ikke kommentere budsjettarbeidet.

- Utover at regjeringens medlemmer ikke hadde på seg lusekofte eller busserull i år, har vi ingen kommentarer til budsjettarbeidet, sier informasjonssjef Trond Viken i Utenriksdepartementet. ■

STATSBUDSJETTET

77 Alle som har mulighet til å binde opp sine midler, gjør det nå.

Kilde i UD.

BISTANDSBUDSJETTET

■ Norges samlede bistandsbudsjett er i år på 27,4 milliarder kroner. Dette utgjør 1,09 prosent av bruttonasjonal inntekt (BNI).

■ Postene «Miljø og bærekraftig utvikling» og «Flyktingetiltak i Norge» opplevde størst vekst på fjorårets budsjett.

■ Bilateral bistand og multilaterale finansinstitusjoner opplevde de største kuttene.

Dalende optimisme før fotball-VM

Sør-Afrikas fattige frykter de ikke får være med på festen

CAPE TOWN (b-a): De mest optimistiske prognosene anslår at Sør-Afrika vil tjene titalls milliarder kroner på sommerens fotball-VM. Men i Cape Towns fattige bydeler frykter småbedrifter og selgere at de ikke får delta i gildet.

■ I SØR-AFIKA:
GÖRREL ESPELUND (TEKST)
OG ANDREAS KARLSSON (FOTO)

SØR-AFIKA

Hundrevis av menn i kjeledresser og hjelmer arbeider i disse dager febrilsk for at Cape Towns VM-stadion, Green Point Stadion, skal bli klart for VM braker løs 11. juni. Den enorme fotballarenaen ligger som en hvit hatteeske mellom fjellene og havet.

Arrangørene har allerede rukket å gjennomføre flere prøvekamper som foreberedelse til åpningskampen mellom Frankrike og Uruguay. De ulike hotellene og pensjonatene i nærheten av stadion er i ferd med å bli fullbooket for perioden VM pågår. Det er vinter i Sør-Afrika da VM spilles, det er normalt lavesong i Cape Town og hvert eneste utleide rom er et pluss for turistnæringen. Men selv om rommene i sentrum av byen er i ferd med å bli bestilt er situasjonen ganske annerledes i de mindre velstående delene av Cape Town.

- Jeg tror ikke VM kommer til å gjøre noen særlig forskjell for oss som bor i townshipene. De som har bestilt rom hos oss er folk som har bodd her tidligere eller fått oss anbefalt. Det er fortsatt tidligere gjester som er den beste reklamen for oss, sier Thope Lekau.

Det er tidlig morgen i Khayelitsha, Cape Towns største township. Thope Lekau har leid ut noen rom her i over ti år. Til å begynne med hadde hun store planer om å bygge ut og ekspandere. Med det er vanskelig å få banklån og virksomheten hennes består fortsatt av å leie ut to rom og drive en liten restaurant.

Thope Lekau er imidlertid en driftig dame, da det visste seg vanskelig å utvide det lille pensjonatet satset hun i stedet på andre ting. Blant annet er hun medeier i Cape Towns første miljøvennlige taxitjeneste.

-Jeg syntes alle de involverte har gjort en god jobb med markedsføringen av Cape Town og hele provinsen. Problemet for meg er at organisasjonen Match, som hadde booket mine rom, nå har gitt beskjed om at de ikke trenger dem likevel. Så nå er det opp til meg å drive markedsføringen selv, sier Thope Lekau.

Usikre tall. Match er selskapet som Det internasjonale fotballforbundet, Fifa, har hyret inn for å sikre at fotballtilhengerene som forventes å strømme til Cape Town i juni og juli får et sted å overnatte. Det er første gang at overnattingssteder også utenfor hotellmarkedet er blitt forhåndsbestilt for stå til disposisjon for VM-arrangørene. Men siden etterspørselen har vært mindre enn beregnet har Match nå begynt å avbestille rom. Også flyselskapene har solgt langt mindre enn forventet og det finnes fortsatt tusenvis av ledige

Mens fotball-VM er en inspirasjon for småguttene på løkka, er det større skapsis blant næringsdrivende i småbedrifter.

FOTO: ANDREAS KARLSSON

ØKONOMI

flybilletter både nasjonalt og internasjonalt.

Det har ikke manglet på optimistiske prognoser på hvor mye Sør-Afrika kunne komme til å tjene på verdens største idrettarrangement. Det har vært snakket om over 200 000 nye jobber og opp til 30 mil-

liarder kroner i inntekter. Men hva resultatet til slutt vil bli er umulig å si. Beregninger det sørafrikanske konsultantselskapet Grant Thornton har gjort baserer seg blant annet på det ville komme 480 000 internasjonale turister som i snitt vil bli i to uker. Om den prognosen slår til kan Sør Afrika regne med å øke sitt bruttonasjonalprodukt med nærmere 40 milliarder kroner. Men optimismen er ikke lenger fullt så stor som

den var. Anslagene på utenlandske besøkende er allerede senket til 300 000 og i stedet for å snakke om de direkte inntektene knyttet til mesterskapet har man nå begynt å snakke om de mulige positive langsiktige virkningene av medieoppmærksomheten VM vil gi Sør-Afrika.

Usikre effekter av VM. Forrige VM ble arrangert i Tyskland i 2006. Den gang ble det også gjort optimistiske

Nosise Magutywa selger det hun lager på markedet i Khayelitsha.

anslag på hvor mye vertsnajonen kom til å tjene på mesterskapet, mens flere analyser i ettertid visste at effekten på økonomien var svært begrenset. Derimot tjente det internasjonale fotballforbundet, Fifa, svært godt på VM i Tyskland. Drøyt 11 milliarder kroner kunne generalsekretær Sepp Blatter og co sette i banken etter at fotballfesten i 2006 var over.

Strengte regler. – Hvordan vi skal klare å tjene penger på VM er fortsatt veldig uklart. De lokale pubene her har hørt at de må betale 50 000 rand, (cirka 40 000 kroner, red.anm.) for å vise kampene på tv. Det kommer de aldri til å gjøre, så det kan det bli bråk om, sier Thope Lekau.

Det prates mye om VM i de ulike townshipene og det diskuteres ivrig hvordan man kan forsøke å tjene noen kroner på arrangementet. Thope Lekau gir råd og tips til alle som spør.

– Etter min mening handler mye om å selv ta initiativ og ikke sitte å vente på at ett eller annet skal skje. Men de fleste vet ikke hvordan de skal komme i kontakt med fotballtilhengerne, de har ikke noe nettverk eller kontakter og de vet ikke

hvilke regler som faktisk gjelder, sier Lekau.

Hun forteller at gateselgerne ikke får lov til å selge sine produkter i nærheten av stadionene, noe som har skapt sinne både blant selgerne og håndverkerne som lager mye av det de selger.

Nettopp håndverkere og gateselgere hadde nemlig håpet å tjene penger på at fotballfansen som kommer til byen, men nå er forhåpningene betydelig lavere enn tidligere.

På Khayelitshas marked for brukskunst og souvenirer er det få turister å se. På bordene ligger smykker og skulpturer. Nozuko Talakumuli selger perlesmykker som hun og barnebarna lager. Hun er usikker på om de kommer til å selge noe mer enn vanlig på grunn av VM.

– Jeg synes faktisk det er mindre turister enn vanlig. Jeg vet at mange håper at VM skal være bra for Sør-Afrika, men jeg tror ikke turistene kommer hit. Det blir for langt fra byen, sier hun.

Det er forbausende lite av det som selges på håndverksmarkedet som vitner om at det bare er et par måneder til VM begynner. Det er nesten ingen fotballfigurer eller referanser til 2010 på de mange tingene som selges.

Ikke for oss. Nosise Magutywa forklarer hvorfor:

– Jeg lagde noen nøkkelringer som var formet som fotballer, men jeg tør ikke selge dem. Jeg tør ikke engang ha dem på bordet fordi Fifa ikke tillater at vi selger noe som kan forbindes med VM, sier hun

Nosise Magutywa selger det hun lager kun på markedet i Khayelitsha og til et par turistbutikker nede i sentrum av Cape Town.

– Jeg vet at det selges en offisiell VM-dokke som souvenir. Den er produsert i Kina, ikke i Sør-Afrika. Det føles ikke riktig. VM er ikke for oss, Fifa er ikke for oss. Det er ikke vi som kommer til å tjene på dette. Men det er kanskje noen andre som gjør det, sier, Nosise Magutywa. ■

Vi kommer ikke til å tjene på VM. Men det er kanskje noen andre som gjør det.

Nosise Magutywa, gateselger, Cape Town.

ØKONOMI

Like høy vekst som før krisa

De øst-asiatiske landene ligger an til en raskere økonomisk vekst enn tidligere antatt. Verdensbanken anslår at regionens økonomi vil vokse med 8,7 prosent i løpet av året, nesten ett prosentpoeng mer enn anslaget før jul. Kina drar lasset.

På lengre sikt er bildet mer usikkert. Framtidig økonomisk vekst er avhengig av de øst-asiatiske landenes evne til å gjennomføre strukturelle økonomiske reformer, mener Vikram Nehru, Verdensbankens sjeføkonom for Øst-Asia.

– Den «nye normaltstanden» vil være preget av langsommere vekst i utviklede land, strammere globale finansmarkeder, økende bekymring over utviklede lands gjeld og et vanskeligere klima for global handel, advarer Nehru. ■

Vil ut av afrikanske virksomheter

Oljeselskapet Shell vurderer å selge seg ut av «nedstrømsaktiviteter» som detaljhandel, raffinering og distribusjon av petroleumprodukter i 21 afrikanske land.

Shells downstream-direktør Mark Williams uttaler i en pressemelding at det planlagte salget er i tråd med Shells strategi om å konsentrere sin virksomhet om færre og større markeder. Selskapet planlegger ifølge Williams, å trekke seg ut av 15 prosent av sin raffineringkapasitet og 35 prosent av detaljhandelsmarkedene på verdensbasis.

Flere multinasjonale oljeselskaper er i ferd med å trekke seg ut av disse markedene til fordel for oljeleting og -utvinning, ifølge nyhetstjenesten Allafrica.com. Oljeselskapet BP har allerede annonsert at de vil trekke seg ut av fem land i det sørlige Afrika. ■

Selger flere «rettferdige» produkter

Omsetningen av Fairtrade-merkede varer økte med 17 prosent fra 2008 til 2009, viser tall fra Fairtrade Norge. Fairtrade-merket skal sikre produsentene en «rettferdig» råvarebetaling og bedre arbeidsforhold.

Handelen med fairtrade-merket bomull, sukker og snacks har økt betraktelig. Blomster og kaffe er de overlegent største Fairtrade-varene, men også disse har en lav markedsandel. To av de største kaffeimportørene, Joh. Johanson og Friele, forteller om en Fairtrade-andel på mellom to og tre prosent av deres salg.

– Forbrukerne sier i undersøkelser at de gjerne vil betale mer for gode produktionsforhold, men salget av Fairtrade-produkter viser at de i realiteten ikke gjør det, sier kommunikasjonsdirektør Atle Engelsen i Friele til Bistandsaktuelt. Omkring halvparten av Frieles kaffe er sertifisert av UTZ-ordningen, som ikke er merkbart dyrere for forbrukerne.

I alt ble det omsatt Fairtrade-produkter for 294 millioner kroner i 2009, mot 252 millioner året før. ■

Venter økt internasjonal handel i 2010

Krakket i finansmarkedene førte til den kraftigste nedgangen i internasjonal handel på mer enn 70 år. Nå ligger verdenshandelen an til å øke med 9,5 prosent i løpet av året, ifølge anslag fra Verdens Handelsorganisasjon (WTO).

Organisasjonen merker seg at finanskrisen ikke har ført til vesentlig økt proteksjonisme. Tvert imot har antallet handelshindrende tiltak gått ned. WTO-sjef Pascal Lamy (bildet) advarer verdens regjeringer mot å «avspore» veksten i verdensøkonomien gjennom proteksjonisme.

Eksporten fra de rike landene er ventet å øke med 7,5 prosent, mens resten av verden ventes å øke sin eksport med elleve prosent. Det er likevel ikke nok til å ta igjen fjoråret, da verdenshandelen gikk ned med over tolv prosent.

Anslagene er i volum, ikke i dollar, for å unngå at tallene forstyrres av valutasingninger eller ustabile priser. ■

3 MÅNEDENS STATISTIKK

GLOBAL ØKONOMISK VEKST 2007-09:

Økonomisk vekst i verden (%)	2007	2008	2009
Utviklingsland i Øst-Asia	11,4	8,5	7,0
Utviklingsland i Øst-Asia, unntatt Kina	6,2	4,7	1,3
Europa og Sentral-Asia	7,1	4,3	-6,2
Latin-Amerika og Karibia	5,5	3,9	-2,6
Midtøsten og Nord-Afrika	5,3	5,8	2,9
Sør-Asia	8,5	5,7	5,7
Afrika sør for Sahara	6,5	4,9	1,1
Høyinntektsland	2,6	0,4	-3,3

Kilde: Verdensbanken

STRENGE REGLER

■ Det er svært strenge regler for salg av suvenirer og håndverksprodukter i forbindelse med VM.

■ Fifas logo og vertsbyens logo er beskyttet og kan ikke brukes på suvenirer som ikke er offisielle.

■ Innenfor sikkerhetssonen (100-300 meter fra arenaene) og i såkalte Fan parks får kun registrerte selgere operere. I nærheten av arenaene er det kun lov å selge offisielle Fifa-produkter, ikke annet håndverk.

■ Bryter man reglene risikerer man bøter og kan også bli saksøkt.

Lærebøkernes blikk på verden

Av Yngve Nordkvelle og Ingrid Tvete, Høgskolen i Lillehammer

UNDERSVISING

Bistandsorganisasjonen «Hei Verden» tok initiativ til å finne ut hvorvidt læreplaner og lærebøker i Kunnskapsløftet gir et dekkende inntrykk av Nord-Sør-spørsmål, menneskerettigheter og mangfold. Samfunnsfag og «Religion, Livssyn og Etikk» er to sentrale skolefag for læring av ansvar, etikk og delaktighet i samfunnet, og tradisjonelt er det disse fagene som har dekket dette området. «Kunnskapsløftet» bærer bud om at kunnskapene skal styrkes. Men hva med holdninger og ferdigheter?

Når det gjelder internasjonalt medansvar og solidaritet, er det viktig at sammenhengene mellom de tre elementene er på plass. Det forunderlige har skjedd med dagens læreplaner er at de har størst fokus på kompetansemål som er preget av teoretiske aktiviteter. Barna skal kunne «gjøre rede for», «peke på», «sammenlikne», «lage framstillinger av», og så videre.

Læreplanene gir ikke lenger oversikter over hvilket innhold lærebøker skal ha, og gir nesten ingen bestillinger på holdninger. Det er vanskelig å påstå at læreplanene

KRONIKK

Kronikker i Bistandsaktuelt kan sendes tgh@norad.no. Teksten bør ikke overstige 8500 tegn inkl. mellomrom. Legg ved bilde av artikkelforfatter. På grunn av stor pågang kan ikke alle kronikker regne med å komme på trykk.

greier å bli noe mer enn et «kunnskaps»-løft. Det er ikke opplagt at de kan gi et grunnlag for å utvikle ferdigheter og holdninger i samme grad. I undersøkelsen ville vi se nærmere på hvordan årsaker til den skjeve fordelingen i verden var beskrevet, og hvordan spørsmål som internasjonal migrasjon, kulturelt mangfold, menneskerettigheter, internasjonalt samarbeid ble omtalt.

Det er riktig å si at lærebøkene som er skrevet til læreplanreformen bringer mye informasjon om Nord-Sør-spørsmål, men det er vanskelig å se at det finnes én plattform å beskrive verden på. I læreplanen er begrepet «globalisering» brukt, og ikke «Nord-Sør». Det er fristende å forstå dette som resultat av en forskyving av diskursen i norske offentlige dokumenter.

Når vi ser på samtidige stortingsmeldinger og NoU-er, synes det som om «det offentlige» som helhet ving-

Mens Norad og bistand fylte en synlig rolle i samfunnsfagbøkene for 25 år siden, reises det i våre dager tvil om bistand har noe for seg.

ler mellom «Nord-Sør» og «globalisering» som overordnet begrep for bevegelsene i verdenssamfunnet. Dersom «Nord-Sør» kan sies å høre til et konfliktorientert perspektiv, er «globalisering» et mer dynamisk begrep, men også mer harmonisk. Dette bidrar til at lærebøkene fører begge perspektiver videre.

På den ene siden er det mange konfliktorienterte beskrivelser. Historiebøkene beskriver slavehandel, vold, aggresjon, kolonitid og utbytting som årsaker til at den vestlige verden kunne svinge seg opp. Geografibøkene støtter opp med konfliktpregede informasjon om knapphet på ressurser, sløsing og klimaproblemer. Men bøkene forteller også om det nye økonomiske vidunderet som finner sted i Asia, og til dels i Latin-Amerika.

Globaliseringsbegrepet er naturligvis ikke bare tannløst og deskriptivt. I lærebøkene for ungdomsskolen pekes det for eksempel på at Nike er en aktør med tvilsom fortid og organisasjonen Attack framholdes som en som vedvarende kritiserer den internasjonale turbokapitalismen. Når Kina og India framheves som raskt industrialiserende land, trekkes klimaproble-

mene som følger med på kjøpet også fram. Det framheves at en globalisering som fører til det energikonsum og forurensingsnivå Vesten har bygd seg opp med, ikke er forenlig med bærekraftig utvikling.

Mens Norad og bistand fylte en synlig rolle i samfunnsfagbøkene for 25 år siden, reises det i våre dager tvil om bistand har noe for seg. Ikke-statlige organisasjoner som Røde Kors, Amnesty og «Leger uten grenser» berømmes for sin altruistiske innsats, og FN og deres humanitære underorgan får en udelt positiv omtale. Verdensbanken og IMF, derimot, er de eneste instanser som kritiseres fordi de går på tvers av en velferdspolitisk utvikling og fremmer liberalistiske tanker.

Lærebøkene er unisone i sin sympatiserende framstilling av innvandring til Norge. Det pekes på at også nordmenn har vært nødt til å flykte fra økonomisk nød og sult, fra krig og undertrykkelse gjennom sin historie. De nye landsmenn i Norge ønskes velkommen både fordi menneskerettighetene og FN sier at det skal være slik, og fordi de kan fylle viktige oppgaver i vårt samfunn. De beriker oss med et mangfold av kulturelle ytringer. Men det er lite som kan forklare hvorfor noen nordmenn faktisk er rasister, og hvordan rasismen kan dukke opp i mange sammenhenger.

En kan si at lærebøker med fordel bør være mangetydige og åpne. Vi vil mene at det er mange temaer som blir stående som dilemmaer: Rasisme forekommer, men hvordan kan en bekjempe det? Økonomisk vekst er et gode, men hva gjør en når økonomisk vekst ødelegger miljøet? Afrikas økonomi later til å bli stadig dårligere, men hvorfor er ikke bistand til noe hjelp? Dersom FN er et slikt utmerket internasjonalt samarbeidsorgan, hvorfor greier de ikke å etablere internasjonalt rettferdighet? Når religioner og livssyn framhever menneskeverd, toleranse og nestekjærlighet, hvorfor er det så vanskelig å skape en mer rettferdig verden? Vi er i tvil om gjeldende læreplan greier å få lærere og elever til å gå inn i dilemmaene.

Det er lærerne i skolen som sammen med elevene bringer liv til lærebøker og læreplaner. Undersøkelser av hvordan Kunnskapsløftet er innført viser at lærere og skoler blir overlatt til seg selv når det gjelder å gi kompetansemålene sammenheng og mening. Det vises ikke stor fantasi og oppfinnsomhet når lærebøkernes viten om verden skal omsettes i lokale planer. Skolen trenger derfor all støtte den kan få for å bidra til at barn lærer seg å være solidariske, kritiske og innovative i forhold til de dilemmaene de stilles overfor. Det er her organisasjoner som Hei Verden har sin viktige oppgave i å hjelpe skolen på dette området til å bli noe mer enn et «Kunnskapsløft». ■

Ingrid Tvete er høgskolelektor og Yngve T. Nordkvelle er professor ved Høgskolen i Lillehammer.

Fra Hei Verdens elevrådsseminar for ungdomsskoleelever i Stavanger og omegn. Et gruppearbeid der deltagerne skulle fargelegge verdenskartet ut fra det de trodde var rike, middels rike og fattige land.

Nytt dataprogram fra Afrika redder liv

Av Christine Afandi Agalomba

TEKNOLOGI

Ushahidi? Det har jeg aldri hørt om, verken under valget i Kenya i 2007 eller nå. Alle svarer med hoderysting og uvitenhet når jeg spør en gruppe velutdannet ungdom like ved universitetet i Nairobi.

Jeg spør litt til, nå blant journalistkollegene mine:

– Ushahidi? Hva skal det være for noe? En ny frivillig organisasjon som kjemper mot fattigdom? En ny-religiøs kristen vekkelse? Svahiliordet «ushahidi» betyr «bevis» eller «vitnesbyrd», så assosiasjonene er ikke så gale.

Selv leser jeg første gang om Ushahidi i New York Times sin netutgave. Der slås det stort opp at denne nye oppfinnelsen vil revolusjonere hjelpearbeidet i katastrofeområder, det være seg etter tsunamier, jordskjelv, terrorangrep eller krig. Målet er å finne ut hvor folk befinner seg og hvordan de raskest og best mulig kan hjelpes.

Ushahidi, også kjent som Crowdsourcing Crisis Information (CCI), ble utviklet og for første gang tatt i bruk av kenyanske dataentreprenører under urolighetene i Kenya under og etter valget i 2007. Nå brukes systemet under katastrofer i hele verden, sist under jordskjelvet i Haiti.

Ikke uventet er det kenyanere med internasjonal erfaring som står bak Ushahidi. Initiativet kom fra Ory Okolloh, som i dag bor i Johannesburg i Sør-Afrika. En annen nøkkelperson er Erik Hersman, som er født og oppvokst i Kenya, og som i dag bygger opp virksomheten i landet. Viktige støttespillere er også kenyanerne David Kobia og Juliana Rotich, som bor i USA.

Ushahidi er et nytt dataprogram som raskt gir operativ oversikt over katastrofeområder, som her i Haiti.

FOTO: UN PHOTO

SETT FRA SØR

Christine Afandi Agalomba er journalist i The East African.

Poenget med Ushahidi er å lage et databasert kart over kriseområder og raskt merke av hvor det er kritiske situasjoner og hvor mennesker befinner seg. Folk i området melder fra hvor de befinner seg og hva som skjer. De kan melde fra via sms eller ulike internett-tjenester. Svært mange mennesker i alle deler av verden har nå mobiltelefon, og erfaringene viser at informasjonen raskt strømmer inn. Ushahidi er et system som svært hurtig samler og systematiserer informasjon. Alle hjelpearbeidere vil få tilgang til et

Nå brukes systemet under katastrofer i hele verden, sist under jordskjelvet i Haiti.

kart over katastrofeområdet der ulik informasjon markeres med nøyaktig steds- og tidsangivelse. De ulike markeringene på kartet merkes med «Bekreftet», «Ubekreftet» og «Handling utført». Dermed har letemannskaper og kritesentralen oversikt over hva som bør prioriteres og hva som kan ventes med. Tidsfaktoren er helt avgjørende i hjelpearbeidet og liv kan reddes med minutters margin. Da er oversikten som Ushahidi gir helt avgjørende.

Ushahidi er nå brukt og videreutviklet i katastrofer i Colombia, India, Libanon, Mexico, Afghanistan og nå sist i Haiti. En rekke nødhjelpsorganisasjoner, blant annet FN, har tatt i bruk systemet.

– Vi er ikke selv nødhjelpsarbeidere, men datafolk. Så langt er programmet gratis og utviklet på en fri

Ory Okolloh er data-gründer og står bak dataprogrammet Ushahidi, som i dag brukes over hele verden.

FOTO: CCI

plattform med åpne kilder. Det vil si at alle kan laste ned programmet og alle kan bidra til å forbedre og videreutvikle det, forteller Ushahidi-gründer Ory Okolloh. Bedriften utvikler også kommersielle produkter, men er svært opptatt av utvikling og humanitært arbeid og samarbeider nært med store nødhjelpsorganisasjoner.

Normalt forbindes datakyndighet i land med fattigdomsproblemer til India og Kina, og få nyvinninger på dette feltet har kommet fra Afrika. Det vil Ory Okolloh og hennes kolleger gjerne gjøre noe med.

– Det er svært mange datakyndige i Kenya og andre afrikanske land, ikke minst gjelder det folk som har fått utdanning og arbeidet i utlandet. Stor bruk av internett og mobiltelefon gjør at folk etterspør produkter og programvare som ett utviklet for våre behov. Etter hvert kan det vise seg at vi har de samme behov som andre utviklingsland. Dette har gitt grunnlaget for Ushahidi, og kanskje vi også vil komme fram med nye dataløsninger tilpasset den fattige delen av verden, sier Ory Okolloh. ■

! GADOS VERDEN

Tanzanianeren Godfrey Mwampembwa, bedre kjent som «Gado», er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen Daily Nation.

A VITAL LESSON FOR OUR KENYAN FRIENDS...!

Hvordan rammer finanskrisen fattige land?

Av Siv Irene Pedersen

LITTERATUR

Hvordan rammer finanskrisen fattige land? Og kan man forutse og forebygge finanskriser? Dette er to av spørsmålene Stefan de Vylder prøver å besvare i sin nye bok om finanskrisen, «Världens Springnota».

Stefan de Vylder er en nasjonal økonom med en selverklært «smått masochistisk dragning til finanskriser». Forfatteren er kjent for en rekke bøker og artikler om økonomi, blant annet om hvordan hiv/aids påvirker økonomien, og de minst utviklede landenes rolle i verdenshandelen.

Forfatterens hovedformål med boka er å beskrive og analysere årsaker og konsekvenser av finanskrisen, særlig krisens konsekvenser for lav- og mellominntektsland. I mitt nylige møte med forfatteren sier han også at det er et poeng å forklare dette for lesere som ikke nødvendigvis er økonomer.

De Vylder gjør en god jobb i å forklare hvorfor det gikk galt. Perioden forut for finanskrisen, 2003-2007, hadde raskest vekst i moderne

BOKANMELDELSE

Stefan de Vylder:

Världens springnota.
Ordfront, 2009.

tid i alle viktige regioner. Det utviklet seg en «gevinstbølge». En fikk også fond som kunne misbrukes på grunn av manglende reguleringer og kontroll, og framveksten av kompliserte finansielle instrumenter spredte og dekket til risikoen. Mye av dette ble muliggjort av feilslått amerikansk pengepolitikk, dereguleringer, en sammenblanding av låneinstitusjoner og finansielle institusjoner, samt et system som belønnet ansatte med høye lønninger, bonuser og andre insitament dersom de tjente raske penger ved å ta stor økonomisk risiko.

«Den här gången var det inte vårt fel!» er tittelen på kapittelet om finanskrisens konsekvenser i lav- og mellominntektsland. Mens mange av disse landene hadde hatt store gjeldskriser, svært høy inflasjon og

hyppige økonomiske kriser på 80- og 90-tallet, var de (med noen unntak) i en bedre økonomisk situasjon i 2007. Nå blir de allikevel rammet av en finanskris skapt i et høyinntektsland, skriver de Vylder.

Han beskriver finanskrisen som den første virkelige globale økonomiske krisen, som også har utviklet seg til en krise for globaliseringen. Med forbehold om få holdbare prognoser, peker han på flere sannsynlige konsekvenser av finanskrisen i disse landene: Valutasvingninger, redusert arbeidsmigrasjon, redusert handel og påfølgende prisfall, og redusert bistand. Kvinner og barn blir fort de store taperne fordi krisen har rammet sektorer dominert av kvinnelig arbeidskraft. Land med stor dollargjeld kan vinne på krisen på grunn av fallende dollarkurs, men alle vil bli rammet av lavkonjunturen i de rike landene som kom som en følge av finanskrisen, og dette kan skape en ny finanskris i lav- og mellominntektslandene.

Forfatteren er opptatt av hvordan vi bruker ulike standarder for lav- og mellominntektsland versus

rike land. Han illustrerer ulikhetene med følgende uttalelse: «Om Burkina Fasos regering hade skött sitt lands ekonomi med samma lättsinne som George W. Bush gjorde i USA hade det inte dröjt länge innan IMF hade landat i Ouagadougou med långa kravlistor.» De Vylder er svært kritisk til IMF's rolle både før, under og etter finanskrisen. Mens rike land i stor grad bestemmer selv hvilke krisetiltak de vil sette igang, må lav- og mellominntektsland pent følge IMF's krav. Han viser bl.a. til Malawis «økonomiske under» som først kom etter at landet gikk på tvers av IMF's anbefalinger. Forfatteren understreker at et lands økonomi på lang sikt først og fremst er avhengig av menneskers kunnskap og landets egne institusjoner.

Stefan de Vylders bok gir en god innføring og analyse av finanskrisen, og han lykkes i sin ambisjon om å skrive forståelig for en ikke-økonom. ■

Siv Irene Pedersen er rådgiver i Statistisk Sentralbyrå, Seksjon for internasjonalt utviklings samarbeid.

Norges Vel søker
to rådgivere/seniorrådgivere
som skal arbeide med Afrika eller Vest-Balkan/Øst-Europa

Det Kongelige Selskap for Norges Vel er en ideell og uavhengig organisasjon stiftet i 1809. Norges Vel arbeider med fremtidsrettet rådgivning og prosjektledelse innen natur- og kulturbasert næringsutvikling. I samarbeid med våre partnere skaper vi resultater i form av økte inntekter for fattige småprodusenter, eller nye arbeidsplasser i lokalsamfunnene. Viktige stikkord for våre utviklingsprosjekter er næringsutvikling, organisering og samarbeidsløsninger, kompetanseheving, produktutvikling, samt utvikling og etablering av markedskanaler. I tillegg legger vi stor vekt på tverrgående temaer som kvinners deltagelse, miljømessig bærekraft og godt styresett.

Søknadsfrist 30. april 2010

For fullstendig utlysning, se www.norgesvel.no/stillinger

Oppdrag i internasjonale organisasjoner – gjennom NORDEM

NORDEM: Norsk ressursbank for demokrati og menneskerettigheter er opprettet for å imøtekomme internasjonale organisasjoners behov for kvalifisert personell til aktiviteter knyttet til utvikling av demokrati og respekt for menneskerettigheter, herunder også valgobservasjon. NORDEM rekrutterer sivilt personell som på kort varsel kan delta i operasjoner i regi av blant annet OSSE, EU og FN.

NORDEM ønsker nå å rekruttere personer med følgende kunnskaps- og erfaringsbakgrunn:

- Political Officers
- Human Rights Officers
- Rule of Law Personnel

For full utlysningstekst, se:
www.humanrights.uio.no/om/programmer/nordem

Søknadsfrist: 23. april 2010

**UNIVERSITETET
I OSLO**

Norsk senter for menneskerettigheter

Nå kan du få
NYHETSBREV fra
bistandsaktuelt.no

Du kan nå abonnere på
en ukentlig nyhetstjeneste
fra Bistandsaktuelt.

Du mottar den – sammen med
ukens karikaturtegning – rett inn på din pc!

Gå inn på
bistandsaktuelt.no/Forsiden/Nyhetsbrev

og skriv inn din e-postadresse.

Enklere kan det ikke bli.

NYTT OM NAVN

Har du skiftet jobb? Kontakt redaksjonens Nytt om navn-medarbeider Jan Speed på e-post: jasp@norad.no eller på telefon 22 24 03 65.

Tore Hattrem utnevnes til Norges ambassadør i Khartoum, mens Svein Sevje utnevnes til ambassadør i Tel Aviv, med tilfrelse fra det tidspunkt Utenriksdepartementet bestemmer.

Eirin Fridfeldt Hoff, seniorrådgiver blir underdirektør i Utenriksdepartementet.

Petter Eide valgt til ny styreleder i Frivillighet Norge. Eide har bakgrunn fra Amnesty International Norge og Care, og er nå generalsekretær i Norsk Folkehjelp. Petter Eide tar over vervet som styreleder etter

Sven Mollekleiv. Han får med seg **Helen Bjørnøy** (Plan Norge) som nestleder.

Liz Hart, tidligere senior antikorrupsjonsrådgiver for USAID, blir ny direktør for U4 Anti-Corruption Resource Centre. Hart har arbeidet i USAID siden 2004 der hun ledet organisasjonens tiltak for å gi teknisk veiledning i antikorrupsjonsprogrammer. Hun har tidligere arbeidet for USAID i Nigeria i fire år, og har felterfaring fra en rekke land. Hun har PhD i statsvitenskap fra Princeton universitetet med fokus på økonomiske reformer i Afrika. U4-senteret drives av Christian Michelsen Institutt og yter tjenester til Norad, DFID (Storbritannia), CIDA (Canada), GTZ (Tyskland), MinBuZa (Nederland), Sida (Sverige), BTC (Belgia) and AusAID (Australia).

Anthony Lake fra USA blir ny leiar for FNs barnefond (Unicef). Lake har solid

og brei politisk erfaring, og har synt eit tydeleg engasjement for rettane til born. Lake har mellom anna bakgrunn som amerikansk diplomat, utanrikspolitisk rådgjevar og akademikar. Han overtar 1. mai etter **Ann Veneman** som har leia Unicef dei siste fem åra.

Astrid Sehl (31) er ny politisk rådgiver i Flyktninghjelpen. Hun har siden 2005 vært tilknyttet Flyktninghjelpens hovedkontor, med unntak av to perioder som sekondert gjennom Flyktninghjelpens beredskapsstyrke til FN i Etiopia og Myanmar/Burma. Fra januar har hun gått over i en nyopprettet stilling som politisk rådgiver og pressekontakt ved Generalsekretærens kontor. Sehl har seks års erfaring som journalist i norske og internasjonale medier med hovedvekt på utenriks. Hun har Mastergrad i journalistikk fra Bournemouth University i England og har øvrig utdanning innen blant annet miljø, utvikling og menneskerettigheter.

Professor **Endre Lillethun** er utnevnt til æresdoktor ved Makerere Universitet i Kampala. I begrunnelsen heter det seg at universitetet ønsker å gi anerkjennelse til hans ekstraordinære resultater og ekstraordinære bidrag til fremme av humanitet og særlig hans vilje til å leve sammen med de fattige for å fremme vitenskap. Lillethun kom til universitetet 1988 og fikk etablert prosjektet «Basic Sciences for Technological Development in Uganda». Prosjektet fikk støtte fra NUFU i 1991. Lillethun ledet prosjektet fra starten og fram til 1998. Lillethun, som er 82 år, kunne ikke selv delta i seremonien i Makerere. Hans kone Karen Lillethun mottok derfor utnevnelsen på hans vegne. Ved seremonien deltok 13 000 avgangsstudenter, hvorav over halvparten kvinner.

JOBBSKIFTE

Andrew P. Kroglund starter i august i ny jobb som leder for politikk og informasjonsavdelingen i Utviklingsfondet. Han kommer fra jobben som rådgiver i WWF Norges utenlandsavdeling.

– Gratulerer med ny jobb. Hvorfor skifter du beite?

– Å være informasjons- og politikksjef gir større muligheter for å påvirke utviklingsdebatten mer direkte. Jeg er først og fremst en kommunikator, og derfor vil denne jobben passe meg godt. Her har jeg lært mye i WWF som jeg kan videreføre i Utviklingsfondet. Organisasjonen har ellers en tilnærming til utviklingsspørsmål som tiltaler meg.

– Hva blir de største utfordringene i din nye jobb?

– Utviklingsfondet er for lite kjent for publikum generelt. Det skal vi gjøre noe med. Men den aller største utfordringen i den nye jobben er å få opp en bredere debatt her hjemme om utfordringer og muligheter innen utviklingspolitikken. Vi lever i en avgjørende tid; fattigdoms- og miljøutfordringene er store og blir større. Vi må finne de internasjonale grepene som gjør at land drar i samme retning. Utviklingsfondets kompetanse, stemme og nettverk har en oppgave her.

– Tror du mye har forandret seg i Utviklingsfondet siden du jobbet der sist?

– Jeg håper da det! Ingen organisasjon står på stedet hvil. Organisasjonen har nå flere ansatte, har et større budsjett og er enda mer profesjonell enn før. Utviklingsfondet har de siste årene også utviklet seg til å bli en tyngre aktør når det gjelder matvaresikkerhet og rettigheter. Jeg ser frem til å bidra til at dette arbeidet blir enda bedre! ■

NOTISER

Økonomisk vekst i Tanzania

Den tanzanianske økonomien er i ferd med å komme seg etter finanskrisen. Etter økonomisk nedgang i fjor, mener økonomer nå at Tanzania vil ha en økonomisk vekst på 5,7 prosent i 2010, mot 5 prosent i 2009, melder avisen The East African. Vekst i byggeindustrien og høyere produksjon i fabrikkindustrien er blant faktorene som har ført til ny økonomisk vekst i landet. ■

FN-representant mot seksualisert vold

FNs generalsekretær utnevnte i februar sin aller første spesialrepresentant mot seksualisert vold i konflikt, melder FN. Det er svenske Margot Wallström som skal begynne arbeidet med spesielt fokus på å gjennomføre FNs resolusjon 1820 om seksuell vold i land utsatt for krig. Wallström kommer fra en jobb i EU-kommisjonen. ■

Dårlige forhold for kvinnelige entreprenører

Bare 20 av 128 land har likestilte rettigheter for kvinner og menn på områder som er viktige for entreprenører og arbeidere, ifølge en ny rapport fra Verdensbanken. Rapporten «Women, Business and the Law 2010» viser at ulikhet fins på alle områder og alle inntektsnivåer. Den gode nyheten er at mange land har endret lover for å fremme likestilling mellom kjønnene blant entreprenører og arbeidere, melder Verdensbanken i en pressemelding. ■

3-2010 - 13. ÅRGANG bistandsaktuelt

Fagblad om utviklings-samarbeid

Redaksjonen arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat og Lov om redaksjonell frihet i media. Det er bladets redaktør som har ansvaret for innholdet i bladet.

Ansvarlig redaktør:
Gunnar Zachrisen
gz@norad.no

Debattredaktør:
Thore Hem
tgh@norad.no

Nettavisredaktør:
Jan Speed
jasp@norad.no

Journalister:
Liv R. Bjergene
lrb@norad.no
Tor Aksel Bolle
toab@norad.no
Hege Opseth
heop@norad.no
Ingvild Sahl
sahlmedia@gmail.com
Even Tømte
even.tomte@gmail.com
Marta Camilla Wright
martacamillaw@hotmail.com

Administrasjon:
Ba-Musa Ceessay
Ellen Rojahn

Redaksjonsråd
Jens Barland
Eva Bratholm
Tone Lindheim
Anne Hege Simonsen

Internett:
www.bistandsaktuelt.no

Postadresse:
Boks 8034 Dep.,
0030 Oslo

Kontoradresse:
Ruseløkkv. 26 (6. etg.)

Telefoner:
22 24 20 30
(sentraltbord)
22 24 20 40 (redaksjon)
22 24 05 72 (annonser)

E-post redaksjon:
gz@norad.no

E-post annonser:
toab@norad.no

Design og produksjon:
Akela grafisk design,
Fred Isaksen, Larvik #51128

Trykk:
Nr1 Trykk as

Abonnement:
Bistandsaktuelt, Norad,
Boks 8034 Dep.,
0030 Oslo
Telefon: 22 24 20 59
E-post: adr-ba@norad.no
Abonnementet er gratis.

Norad

ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:
Tirsdag 13. april 2010

Opplag – denne utgaven:
18 300 eksemplarer

Bistandsaktuelt er medlem av:

Fagpressen

Neste
bistandsaktuelt
utkommer ca. 14. mai

Litt mer enn krig og katastrofer...

Er du opptatt av utviklingslandenes situasjon?
Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utviklingen? Om de mange små skrittene for å unngå sult-katastrofer og krig? Nå har du muligheten.

Nå 27.000 lesere!

X JA, jeg vil ha et gratis-abonnement på fagbladet Bistandsaktuelt.

Navn _____
Gate- og/eller leilighetsadresse (etasje og leilighetsnummer, hvis mulig) _____
Postboks _____
Postnummer Poststed _____

NB! Vennligst oppgi gate-/leilighets- og evt. postboksadresse. Hoveddelen av opplaget distribueres med avisbud.

Du kan også tegne abonnement direkte på www.bistandsaktuelt.no

PORTO

bistandsaktuelt

Norad,
boks 8034 Dep.,
0030 OSLO

VISSTE DU AT...
den gjennomsnittlige økonomiske veksten for landene i Afrika anslås til å bli på fire prosent i 2010?

Kilde: Verdensbanken

«Ikke lek der krokodillen pleier å sole seg.»

Ordtak fra Kaonde-folket i Zambia

Uten en tråd i Rio

OL-byen Rio de Janeiro har verdens første trådløse slum

RIO DE JANEIRO (b-a): Santa Marta er trolig verdens første slum med gratis, trådløs nettilgang til alle sine innbyggere. Innen utgangen av april vil om lag fire millioner mennesker ha tilgang til det trådløse nettet.

■ I BRASIL:
RUNA TIERNO

TEKNOLOGI

I Rios drabantbyer har 1,7 millioner innbyggere kunnet surfe trådløst og gratis på nettet siden desember i fjor. Så langt har delstatsmyndighetene valgt å prioritere slumområdene i Rio og OL-byens fattige nabo-kommuner. Men målet er å gjøre hele delstaten trådløs.

- Rio de Janeiro er den teknologisk mest avanserte staten i landet, og skal bli Brasils første digitale delstat, med åpen og trådløs nettilgang for hele befolkningen, lover guvernør Sergio Cabral.

For ifølge Cabral fins det ingen i hele verden som satses så tungt digitalt som Rio gjør. Dette er verdens største prosjekt for gratis internett, sa han da prosjektet «Baixada Digital» ble lansert i desember i fjor. Innbyggerne i seks kommuner, som gjerne betegnes som Rios fattige fettere, fikk helt eller delvis nettdækning.

Fra før er Santa Marta-slummen og den beryktede Cidade de Deus-slummen også trådløse. Langs de berømte strendene Copacabana, Ipanema og Leblon kan du surfe gratis på nettet når det måtte passe.

En modell for verden. I Santa Marta-slummen fins det i dag rundt 1600 datamaskiner, men fram til i fjor var bare halvparten koblet til internett. Mange av innbyggerne i slummen har helt andre bekymringer, og internett var uansett en luksus de ikke kunne unne seg.

- Hvis det fortsatt hadde kostet penger, måtte vi ha prioritert andre og viktigere ting. Alt er så dyrt i dag, og for dem som kanskje bare tjener en minimumslønn, er det vanskelig, sier studenten Ana Paula Assis (21), som bor i Santa Marta sammen med bestemoren, broren og niesen.

Statistikk viser at 60 prosent av brasilianerne aldri har hatt tilgang til internett, og prosjektleder Alexandre Cardoso kaller det en måte å «framtinge demokratisering». Ifølge Cardoso er Santa Marta blitt en modell for resten av verden - som den første slummen i verden med trådløs internettdekning.

Ana Paula Assis bruker internett hver eneste dag. Hun går første året på videregående, og bruker nettet aktivt i skolearbeidet.

- Rio er langt fremme på dette området, og det er bra at myndighe-

- Jeg snakker med søsteren min, som bor i Rocinha-slummen, over msn i stedet for å bruke telefon. Hun må betale for internett, men for meg er det gratis, sier 21-åringen **Ana Paula Assis**. FOTO: RUNA HESTMANN TIERNO

Det er bra at myndighetene har prioritert oss som bor i slummen.

Ana Paula Assis, student.

Myndighetene bruker flittig Santa Marta som sitt utstillingsvindu, men det er fortsatt mange som bor under svært enkle forhold, og som har mer presserende behov enn gratis internett. FOTO: RUNA HESTMANN TIERNO

tene har prioritert oss som bor i slummen, sier hun.

Narkofri. Prosjektet «Santa Marta Digital» er bare ett av mange tiltak for å bedre infrastrukturen i slummen. Siden politiet klarte å fordrive narkogjengen som styrte Santa Marta i november 2008, har også det elektriske anlegget, avløpsrør, vanntilførsel og telenett gjennomgått store utbedringer. Veier og trapper i slummen har fått et tiltrengt løft, og en rekke familier som bodde i falleferdige trebrakker, har fått flytte inn i

helt nye leiligheter.

Inngangsport. Delstaten står også bak et opplæringscenter i Santa Marta, og i tillegg fins det et datarom med seks maskiner, som innbyggere som ikke har datamaskin hjemme, kan benytte fritt. Lignende sentre finnes også i Cidade de Deus og i kommunene i Baixada Fluminense.

Her kan folk få hjelp til å utføre trykjetjenester, levere selvangivelse og få tilgang til andre offentlige tjenester som tilbys over nettet.

- Dette er mennesker som sårt trenger både sosial og kulturell inkludering i samfunnet. Nå kan de få e-post, sin egen elektroniske adresse, som er selve inngangsporten til den digitale verden. Internett er en verden uten grenser, og nettilgangen gir utvilsomt bedre livskvalitet for innbyggerne i disse områdene, fastslår guvernør Sergio Cabral. ■

RIOS SATSING

■ Copacabana-stranden i Rio fikk trådløst internett som et prøveprosjekt fra juli 2008. Full dekning fra juni 2009. 1,1 millioner potensielle brukere.

■ Innbyggere i Santa Marta-slummen fikk trådløs dekning i april 2009. 10.000 potensielle brukere.

■ Slummen Cidade de Deus har hatt gratis trådløst internett fra mai 2009. 105 000 potensielle brukere.

■ Baixada Digital - fase 1 og 2: Omfatter kommunene São João de Meriti, og deler av Duque de Caxias, Belford Roxo, Nova Iguaçu, Mesquita og Nilópolis - og senere 28 bydeler langs ekspresseveien Avenida. Fra april 2010. Til sammen 3 millioner potensielle brukere.